

VAN-E MÁR 2006-OS LUNGO DROM ELŐFIZETÉSE?

Ha nincs, lapozzon a 27. oldalra, ahol megrendelőlapot talál.

Előfizetőink közül

2006 decemberében 3 db 15 ezer forintos vásárlási utalványt sorsolunk ki.

Címlapon:
Farkas Flórián
és Orbán Viktor
Fotó: Nyári Gyula

a Magyarországi Nemzeti
és Etnikai Kisebbségi
Közalapítvány
és a Honvédelmi Minisztérium
támogatásával.

Kiadja: az „Oktatási
és Továbbképzési
Központ” Alapítvány
5000 Szolnok, Aranka utca 3.

Telefon/Fax:
06-56/513-952, 513-953,
513-954

Levelezési cím:
SZOLNOK Pf.: 77 5001
e-mail: otka@interware.hu
Internetcím:
www.lungodrom.hu

Főszerkesztő: Paksi Éva

Főmunkatárs: Farkas Kálmán

Tervezőszerkesztő:
Gudmon Andrásné

Munkatársak:
Hegedűs Sándor,
Józsa Zoltán, Lukács Ilona,
Nyári Gyula

Rácz Lajos

Szerkesztőségi titkár:
Pálfi Elvira

Felelős kiadó: Farkas Flórián

Nyomdai munkák:
KARCAGI NYOMDA KFT.
Felelős vezető:
Tankó Csaba
ügyvezető igazgató
ISSN 1216-982X

Balogh Izidor versei (Jászfákóhalma)

Anyám

Az öreg petróleumlámpa
Szalmaszínű lángja
Anyám szemében, mint a nap,
Aranyszínű sárga

És az a régen elfáradt szék,
Mit nagyapám hagyott ránk még,
Azon ült ott anyám,
És az ölében ott voltam én

Szótlanul hajtottam keblére fejem
S ő fáradt testével, átölelt engem
Szívdobbanását, szívemben hallom
Kérges kezének simogatását, lelkemben hordom

De sokat is fáztunk...
Most is jól emlékszem
Őszi szélben, téli fagyban
Mégis de boldog, de boldog is voltam

Nem volt más, talán nem is kellett...
Csak az a meleg
Anyám szívében...
Mit sohasem feledek

A büszke kék Dunánál

A füst és a köd most is együtt száll
S a mindent eltemető tél
Ha kell, ha nem
Tavaszig itt marad már

Utolsó cigarettám fáradtan szívom
Az alig lézengő házak között
A hold, utat mutat
A kidobott tükrök között

A büszke kék Dunát elmerengve nézem
A vize mint az élet, oly gyorsan elszalad
S csak én maradok itt, s az az eldobott kő
Ami őrzi az életem egy pillanatát,
mi itt marad

Ezen a földön, e végtelen világon

Sáros az életem menete,
Én vagyok e világnak kereke,
Lelkemet eladom búval és bánattal,
Szerelmem itt hagyom őszinte szavakkal

Csak megyek és megyek
Fölszántok eget s földet
Éhes kutyák közt
Keresem a szépet

Arcod már nem látom,
Hangod is csak álom,
Ezen a földön, e végtelen világon
Lesz-e még valaha megnyugvásom?

Paksi Éva

Az én Lungo Dromom

1991. szeptemberében, miután a sajtó tele volt a Lungo Drom Cigányszervezet országos romanapjával, annak sikerével, újságíróként bejelentkeztem a Szövetséghez interjú készítésre. Attól a naptól kezdve a Lungo Drom életem fontos részévé vált. Az első három év még szoros szimbiózisban telt a Szövetséggel. Nem csak az Oktatási Alapítványt és az LD roma lapot vezettem, de a Lungo Drom munkájában is aktívan részt vettem. Ebből az időszakból vannak a legszebb emlékeim. Most, mikor a Lungo Drom 15 éves fennállását ünnepeljük, túl azon, hogy büszke vagyok mindarra, amit ez a 15 év jelent, én elsősorban néhány – számomra fontos – eseményre, néhány – számomra fontos – emberre emlékezem.

Az első országos cigány olvasótábort még a Lungo Drom égisze alatt szerveztem. Hiába volt már azóta minden évben táborunk, ez az első marad a legszebb, a legjobb, a legkülönlegesebb. Ebből a táborból minden arcra, minden egyes napra emlékszem, és féltve őrzöm a „Taves Baxtalo” című tábori újságot, melyet olyan tehetséges gyerekek írtak, mint a cibakházi **Lakatos Roland**, a ceglédi **Raffael** gyerekek, vagy a búbajos **Jónás Regina**.

Az én Lungo Dromom emberek sokasága. A széplelkű kisújszállási **Kovácsné Erzsike** és **Horváthné Ibike**, vagy a tiszapüspöki **Lukács** család, akik házról házra kísérték, mikor riportot készítettem a megyei lap kisebbségi rovatába. Az én Lungo Dromom a recski **Rácz** család, a tiszalúci **Poczók Gyula**, a vésztői **Lakatos Oszkár**, a szajlai **Bencsik Urbán**, a tiszabői **Nagy Rudolf**, akiktől egy-egy közös beszélgetésen mindig sokat tanultam. Az én Lungo Dromom a hevesi **Lólé Misi** bácsi, akinek megjelenése, bölcsessége tiszteletet ébreszt mindenkinben. Az én Lungo Dromom a tiszaföldvári **Kovács** csa-

lád, amelyből a mindig életvidám feleség, **Gizike**, már nem lehet közöttünk. Az én Lungo Dromom a jászalsószentgyörgyi **Kökény Kálmán** és családja, a szolnoki Aranykatedra-díjas **Bujdosó Jánosné**, **Ágika** és a belpátfalvi **Lakatos Zoltánné**, **Alíz**. Az én Lungo Dromom **Farkas Flórián**.

Ők teremtették – többek között – az alapot, amelyre a Szövetség épült. Ők a kezdetektől azért dolgoztak, hogy ma elmondhassuk: a Lungo Drom napjaink legnagyobb taglétszámú és legszervezettebb cigányszervezete. Hogy ma elmondhassuk: a Lungo Drom sikeresen szerepelt az első demokratikus önkormányzati választásokon, s kétszer is megnyerte az országos cigány önkormányzati választásokat. A Lungo Dromé volt tehát a feladat, hogy egy új, politikai modellt, az országos önkormányzati modellt felállítsák. Hogy ma elmondhassuk: a Lungo Drom beírta magát a történelembe, hiszen Európában, de a világon is egyedülálló módon megvalósította a piramis elvű képviseleti modellt, ami a legalacsonyabb szinttől a legmagasabbig megteremtette a cigányság képviseletét. Hogy ma elmondhassuk: „15 év elteltével jól vizsgáztak ezek a többségében egyszerű cigány emberek, szervezetvezetők: emberségből, összetartásból és szeretetből egyaránt. Ezáltal vált a Lungo Drom egy politikai családdá, és így lett megkerülhetetlen erő is.”*

Farkas Kálmán Aranytollas újságíró évekkel ezelőtt a cigányszervezetek zászlóshajójának nevezte a Lungo Dromot. Akkor legyünk stílszerűek, és kívánjunk továbbra is jó szelet, Kapitány.

Az idézet Farkas Flóriántól.*

Fotó: Nyári Gyula

BIHARI JÁNOS SZOBRA

❖ November 6-án Dunaszerdahelyen adták át Bihari János prímás, a verbunkos zene megalkotójának szobrát. Az avatáson, melyet a Dunaszerdahelyi Roma Muzsikások Társulása szervezett, részt vett *Kállai Katalin*, a kulturális minisztérium stratégiai főtanácsadója is. A szobor *Gulyás István* elnök kezdeményezésére született.

A PARLAMENT MEGSZAVAZTA A CSALÁDTÁMOGATÁSI TÖRVÉNYT

❖ Az Országgyűlés november 7-én elfogadta a családtámogatási rendszer átalakításáról szóló törvényt. A 2006. januárjában életbe lépő új jogszabály szerint a családi pótlék havi összege január 1-jétől az egygyermekes családokban 11 ezer, kétgyermekes család esetén gyermekenként 12 ezer, három- vagy többgyermekes családban 14 ezer forint lesz.

A gyermekét egyedül nevelő szülő esetén a támogatás összege minden kategóriában gyermekenként ezer forinttal lesz magasabb. Tartósan beteg, illetve súlyosan beteg gyermek esetén a támogatás 21, illetve 23 ezer forint havonta. A családi pótlék megemelt összegébe beépül a rendszeres gyermekvédelmi támogatás és az adókedvezmény, amely csak a három- és többgyermekes családok esetében marad meg.

A módosítás értelmében az anyák a gyás folyósítása mellett

az eddigi időkorlátozás nélkül, teljes munkaidőben vállalhatnak munkát a gyermek egyéves korától.

BUKARESTEN TARTJÁK A ROMA ÉVTIZED PROGRAM NEMZETKÖZI IRÁNYÍTÓBIZOTTSÁGI ÜLÉSÉT

❖ A Roma Integráció Évtizede Program Nemzetközi Irányító Bizottságának soron következő ülésére 2005. november 17–18-án kerül sor Bukarestben. A magyar kormány képviseletében *Teleki László* az Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium politikai államtitkára és *dr. Ürmös Andor*, az ICSSZEM Roma Integrációs Főosztályának vezetője vesznek részt a megbeszélésen. A Nemzetközi Irányító Bizottság (NIB) a Roma Évtized Program legfelsőbb konzultatív, tervezési és döntéshozó irányító testülete. Tagjai a résztvevő országok (Csehország, Szlovákia, Ro-

mánia, Bulgária, Horvátország, Szerbia és Montenegró, Macedónia, Magyarország) kormány-delegáltjai, roma civil képviselői, illetve nemzetközi szervezetek. Az ülésen várhatóan jelen lesz *Calin Popescu* román miniszterelnök is

FELKÉSZÍTŐ TANFOLYAM ROMA FIATALOKNAK

❖ A Belügyminisztérium, a Rendőrtiszti Főiskola és a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet közös tanfolyamának nyitóünnepségével indult el november 11-én a belügyi szerveknél elhelyezkedni kívánó roma fiatalok felsőfokú tanulmányokra felkészítő képzése. Az előkészítő létrehozóinak, szervezőinek és leendő tanárainak rövid bemutató előadásai után a szintén jelenlévő beiratkozott tanulók és szüleik tanulmányi szerződést kötöttek a pályázató intézményekkel és megbeszélték a további gyakorlati teendőket. Nyitóbeszédében *Dercze László*,

a Rendőrtiszti Főiskola tanulmányi főigazgatója elmondta: annak ellenére, hogy a roma fiatalok kiemelt támogatása pozitív diszkriminációt jelent, nem elvtelen kedvezmények biztosításáról van szó. Csupán azokat a lehetőségeket kívánják a cigány fiataloknak is biztosítani, melyektől ők – hátrányos helyzetük révén – elesnek. Az előkészítő tanfolyamokon testi és szellemi téren egyaránt kemény munkát kell végezniük a résztvevőknek és ugyanazt a teljesítményt kell nyújtaniuk a felvételi vizsgán, mint a többi jelentkezőknek. A közismert hasonlatnak megfelelően: „Nem halat kívánnak adni az éhezőknek, hanem hálót, mellyel halat foghatnak”.

NEM MEHETETT SZÓRAKOZNI A ROMA FŐOSZTÁLYVEZETŐ

❖ Rokonaival együtt nem engedték be az esélyegyenlőségi minisztérium integrációs főosztályvezetőjét egy hatvani szórakozóhelyre. A titullussal nem volt baj, mert az nem látszik. A borszinnel annál inkább. *Ürmös Andor* elmondása szerint a kidobó a tulajdonosra hivatkozva kért tagságit, és közben homályosan utaltatott valamire, hogy „tudjátok, hogy van” és „a tulaj nem engedi”. „Ebből arra a következtetésre jutottam, hogy cigányokat nem engednek be.” *Ürmös Andor* rendőrt hívott, és jegyzőkönyvet vetetett fel. A helyszínen kiérkező tulajdonos a kidobóhoz hasonlóan a kötelező tagsággal indokolta a történeteket. Az integrációs főosztályvezető később az Egyenlő Bánásmód Hatósághoz fordult, hogy vizsgálják ki az ügyet.

SÓLYOM: MEGOLDANDÓ A KISEBBSÉGEK PARLAMENTI KÉPVISELETE

❖ „A magyar alkotmány szerint a kisebbségek Magyarországon államalkotó közösségek, ezért nemcsak kulturális jogaik vannak, hanem joguk van helyi és országos

önkormányzatokat képezni, de teljesen érthetőnek tartom a kisebbségek törekvését arra, hogy parlamenti képviselőjük legyen. Ezt az igényt indokoltan tartom” – jelentette ki *Sólyom László* a *Szjevan Mesic* horvát államfővel folytatott megbeszélését követő sajtótájékoztatóján. Hozzátette: több alkotmánymódosításra is szükség lenne, hogy a parlamenti egyenlőség problémáját megoldják, mivel a magyarországi kisebbségek, létszámuk alapján, nincsenek abban a helyzetben, hogy önállóan képviselőt juttathatnának a parlamentbe.

MAGYAROS ROMA NYELVET OKTATNAK

❖ Korgó gyomorral nem csak énekelni vagy mesét hallgatni, játszani sem lehet. Ezt fokozottan szem előtt tartják a Szatmár megyei, erdödi Caritas óvodában. Szatmáron egyébként az országban elsők közt szervezték meg a hátrányos helyzetű romagyerekek oktatását. Ebben még a '90-es évek elején úttörő szerepet vállalt a katolikus egyház *Schupler Tibor* által vezetett Caritas segélyszolgálat. Az erdödi Caritas napközis ovi ma már országos hírű, sőt modellértékűnek tartják. Ma már a megye 14 településén működik Caritas-óvoda. Ezeket a helyi önkormányzatok és a megyei oktatási felügyelőség is támogatja. A hármass (román–magyar–ukrán) határ szögletében lévő Csedregen néhány éve a roma nyelvet az iskolában is hivatalosan tanítják. A közigazgatásilag újabban Kökényeshez tartozó falunak mintegy 1200 lakosa van, s 65 százalékuk nemcsak, hogy cigánynak vallja magát, a családban cigányul beszél.

A CIGÁNYOK MÚLTJA ÉS JELENE KÉPEKBEN

❖ Romák élete képekben-múlt és jelen címmel nyílt képzőművészeti kiállítás Szolnokon, a Hemóban. A Magyar Művelődési Intézet romagyűjteményéből, *Osztóján Béla*

fotóiból és az Országos Cigány Információs és Módszertani Központ tulajdonából összeállított látlat november 25-ig várja az érdeklődőket.

ÉLHETŐBB CIGÁNYTELEPEKET

❖ Az Országos Foglalkoztatási Közalapítvány támogatásával egyéves programot indítana a tiszaburai önkormányzat. A foglalkoztatási terv egyrészt a hideg-meleg burkoló képzések segítségével az önkormányzati épületek felújítására, másrészt a cigánytelepek környezeti ártalmainak csökkentésére, többek között járdaépítésre irányul. Ez vállalkozók bevonásával valósulna meg. A pályázat elbírálása folyamatban van.

AZ ELŐÍTÉLETESSÉG LEGINKÁBB A ROMÁKAT ÉRINTI

❖ A kibővült Európában a roma közösségeket éri a legerőteljesebb rasszizmus – jelentette be az EUMC, az EU Rasszizmus és Idegengyűlölet ellenes Megfigyelőközpontja. A szervezet november 23-án adta közre éves jelentését, melyben részletesen bemutatja a munkavállalás, lakhatás, egészségügy, illetve oktatás területén észlelhető diszkriminációt a különböző országokban. A riport nem csupán tényeket közöl, vázolja az általános európai tendenciákat, ismerteti az egyes országok antidiszkriminációs joggyakorlatát, és bemutat néhány bevált módszert a megkülönböztetés elleni küzdelemben. A közölt felmérési eredmények szerint ebben a legérzékenyebben érintett népcsoport a romák, akik nem csak a rejtett megkülönböztetés áldozatai, hanem gyakran érik őket nyílt rasszista támadások is.

A Romaweb, az Új Néplap, a Népszabadság és a Magyar Nemzet cikkei alapján összeállította:

Paksi Éva

AZ ICSSZEM 2006. ÉVI KÖLTSÉGVETÉSE – CÉLZOTT ROMA PROGRAMOK

❖ Göncz Kinga ifjúsági, családügyi, szociális és esélyegyenlőségi miniszter október 28-án kormánybiztosi sajtótájékoztató keretében ismertette a tárca 2006. évi költségvetését, amely tartalmazza a célzott roma programok keretösszegeit is.

A minisztérium 2006. évi költségvetése mintegy 712,105 milliárd forint. Ez az összeg 2005-ben 563 milliárd volt. A szaktárca jövő évi költségvetésében a roma programok folytatását, illetve finanszírozását az alábbi módon jelölte meg:

ROMAÜGY I.

Célzott roma programok:

- roma telepeken élők lakhatási és szociális integrációs programja: kerete 400 millió Ft
- Roma Kulturális Alap, Roma Intervenciós Keret
- roma diákok támogatása ösztöndíj révén: 390 millió Ft (+Útravaló!)
- hazai roma mikro- és kisvállalkozások piaci esélyeit javító pályázat: 250 millió Ft
- roma foglalkoztatást szervező menedzseri hálózat támogatása: 50 millió Ft
- roma antidiszkriminációs ügyfélszolgálat: 70 millió Ft
- folytatódik a Roma Évtized Program

ROMAÜGY II.

A több társadalmi csoportot célzó intézkedések is lehetőséget teremtenek romák bevonására, főleg a közoktatás, a szociális ellátások és a foglalkoztatás területén:

- Útravaló Ösztöndíj Program
- Bursa Hungarica Felsőoktatási Önkormányzati Ösztöndíjrendszer (150 millió forint)
- integrációs, képesség kibontakoztató normatívák a közoktatásban
- sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztésének segítése
- állami gondoskodásból kikerülő fiatalok lakáshoz jutásának támogatása (704 millió)
- komplex munkaerő-piaci programok
- HEFOP intézkedések
 - deszegregáció a közoktatásban
 - hátrányos helyzetű emberek foglalkoztatása
 - szociális ellátás javítása

KISEBBSÉGEK

ICSSZEM előirányzat: 5640 millió Ft

- országos kisebbségi önkormányzatok támogatása: 913,9 millió Ft
- kisebbségi intézmények fenntartásának támogatása: 488 millió Ft
- Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány: 500 millió Ft

Egyéb költségvetési előirányzatokból:

- helyi kisebbségi önkormányzatok működésének támogatása: 1.166 millió Ft
- kisebbségi normatív támogatások: 400 millió Ft

A hónap hírei • A hónap hírei

„Sorsunk az ország sorsának alakulásától függ!”

JUBILEUMI KONGRESSZUS A LUNGO DROM 15. ÉVFORDULÓJÁN

A Lungo Drom Országos Cigány Érdekvédelmi és Polgári Szövetség november 18-án Szolnokon, a Városi Sportcsarnokban tartotta fenállásának 15. évfordulója alkalmából rendezett jubileumi kongresszusát. A születésnapot megtisztelte jelenlétével **Orbán Viktor**, a Fidesz elnöke, az egyházak képviseletében főtisztelendő **Csúry István** püspökhelyettes, **dr. Granasztói György**, a Batthyány Alapítvány elnöke, **dr. Túri-Kovács Béla**, a Kisgazda Polgári Egyesület elnöke és **Lezsák Sándor**, a Nemzeti Fórum Egyesület elnöke is. Az alábbiakban **Farkas Flóriánnak** és **Orbán Viktornak** a kongresszuson elhangzott beszédét közöljük.

Tisztelt Kongresszus, Kedves Barátaim!

A rendszerváltás után az első szabad demokratikus választás évében hoztuk létre a cigányság mára már legnagyobb, legegységesebb, legszervezettebb érdekvédelmi és érdekképviseleti szervezetét. 15 év alatt ebben az országban nagy tekintélyű civilszervezetek, pártok, politikai szervezetek hullottak darabokra, zsugorodtak össze, vagy tűntek el a súly-

lyesztőben. Mi itt vagyunk és erősebbek vagyunk, mint bármikor. Szervezettségünk az egész országra, a 19 megyére és a fővárosra kiterjed. 872 tagszervezetünk, 178 szövetséges szervezetünk, 857 kisebbségi önkormányzati képviselőnk, 88 települési önkormányzati képviselőnk van. Több tucat azoknak a polgármestereknek a száma, akik szervezetünk támogatásának köszönhetik megválasztásukat. A Lungo Drom által is jelölt

képviselő helyet kap az Európai Parlamentben. Taglétszámunk regisztráltan, nyilvántartások alapján, amiről először beszéltek: 25.496 fő. Ott vagyunk a parlamentben nemcsak a 3 cigány képviselőnk által, hanem azokkal a szavazatokkal is, amelyekkel tagjaink és a velünk szimpatizálók a Fidesz képviselőit támogatták. Erősek vagyunk, minden politikai erőnek számolni kell velünk, szövetségeseinknek ugyanúgy, mint ellenfeleinknek.

Már a kezdet kezdetén, 15 évvel ezelőtt felvállaltuk, tömegszervezet leszünk. Válságos, kiterjedt szervezeti hálózatra és tagságra törekszünk. Mi nemcsak akkor járunk a cigányok között, ha a televízió közvetít, hanem mindennap. Ezt ti tudjátok legjobban. Vállaljuk az országos szervezettséggel járó nehézségeket még akkor is, ha látjuk, hogy a tagságukat veszített, vagy éppen a tagságuktól a kontrolltól menekülő, sokszor csak papíron

„A változás, Magyarország megváltozásának a kulcsa a munkában van. Ha munka nincs, semmi nincs. Ha munka van, minden van.”

működő, néhány fős szervezeteket nagyvonalúan támogatják külföldről és belföldről, miközben nekünk gondot jelent az önszerveződés minimális feltételeinek az előteremtése is. Képviselőnk igazi képviselő, mert igazi hús-vér emberek állnak mögöttünk. Szervezetünk neve Lungo Drom, hosszú út, ugyanilyen joggal akár nehéz útnak is nevezhetnénk. A hosszú út nemcsak a cigányság többévszázados múltbeli vándorlására utal, hiszen mi, magyarországi cigányok reméljük, hogy végérvényesen hazát találunk. Inkább a jövőre utal, jelezve, hogy a társadalmi integráció a nemzetbe való teljes befogadás folyamata hosszú, és tegyük hozzá, keserves is. Mi a magyar nemzetel együtt akarunk boldogulni. Nem akarunk cigány-magyar ellentétet, mert ezen mindkét fél veszít, az erősebbik is, de a gyengébb többet. A Lungo Drom politikai arculatához hozzá tartozik, hogy a lehetőségekkel arányos megosztott felelősség elvét követik. Vannak cigányvezetők, akik csak egy primitív cigány-magyar ellentét párban tudnak gondolkodni, ahol minden a többségen múlik, a kisebbségnek semmi felelőssége nincs. Ez a gondolkodásmód nemcsak helytelen, de meg is alázza a cigányságot. Úgy állítja be, mint egy tehetetlen bábót, amely csak elszenved a történelmet, de felelősen nem szól bele. Mi abból indulunk ki, hogy amekkora a lehetőség, akkora a felelősség is. A jobb helyzetben lévőknek nagyobb a felelősségük, de a rosszabb helyzetben lévőknek, a legszegényebbnek is megvan a maguk felelőssége.

Visszautasítjuk azt az igaztalan vádat, hogy a cigányok saját maguk tehetnek szegénységükről. Hiszen történelmünk során sosem kaptak elég lehetőséget saját sorsuk jobbra fordításáért. Még sosem bizonyíthattunk igazán. Amit bizonyítottunk,

amire lehetőségünk volt és ami a miénk, az az általunk megteremtett önszerveződési erő. De elutasítjuk azt a felfogást is, hogy mindenről a többség tehet. És a változás is csak egyoldalúan a többségtől várható. Lehetőségeink mértékéig igenis felelősek vagyunk sorsunk alakulásáért, egyéni és közösségi szinten egyaránt. A jelenlévő családapáknak, és családayáknak nem kell mondanom, hogy az egyéni felelősség legfontosabb területe gyermekeink taníttatása.

„A Lungo Dromnak úttörő szerepe van abban, hogy mára a cigányság politikai tényező lett.”

Politikai felelősségünkről mondanék néhány gondolatot. Már említettem, hogy a Lungo Dromnak úttörő szerepe van abban, hogy mára a cigányság politikai tényező lett. Már nemcsak elszenvedi a politikát, hanem lehetősége nyílik annak alakítására is. És ha lehetősége van, akkor felelőssége is van. 2006 tavaszán általános választások, ősszel önkormányzati választások lesznek. A cigányok, de elsősorban a Lungo Drom és szö-

vetségeseinek szavazatai mindkét választáson nagy súlyt képviselnek. Mivel több mint 1000 településen vagyunk jelen, parlamenti és önkormányzati helyek sorsát dönthetjük el. A mérleg nyelve lehetünk, a mérleg nyelve lehetnek. A felmérések azt mutatják, hogy a cigányok hasonló arányban mennek el szavazni vagy maradnak távol, mint a nem cigányok. De cigányéknál esősorban, és amit nem nagyon tud a közvélemény és a kutatás, a kutató, elsősorban azok járnak el szavazni, akik

önbecsülését és emelkedő pályára állítja a cigány ügyet, és biztosítja a politika rangját? Igen! Világosan következik mindebből, hogy a Lungo Dromnak és szövetségeseinek legfőbb feladata az elkövetkezendő hónapokban, hogy a választásokra mozgósítsa a cigányságot. Még pedig nemcsak a közvetlen tagságot, hanem mindenkit, aki elérhető és meggyőzhető. A szövetségesek és a Lungo Dromosok nagyban befolyásolhatják a kormányalakítást. Mert nemcsak szervezetsége és komoly tagsága, de gyakorlata, tapasztalata is van, hiszen a rendszerváltás óta, politikai pályán vannak képviselőink.

Fontos dologról szeretnék szólni. A választások során a nyomort várhatóan minden eddiginél jobban ki akarják majd használni. Nem engedhető meg, hogy akár egyetlen cigány embert némi adománnyal megalázzanak, és egyetlen szavazatot is megvásárolhassanak töletek. Mert nemcsak a szavazatát, de gyermekei és az ország jövőjét is elveszíti. Mert ez a kormány jövőtlen. A cigányság integrációját szolgáló hosszú távú koncepció és a középtávú cselekvési program sülyesztőbe került. Sem 2005-ben, sem 2006-ban nem biztosított fedezetet a kormány. A telepélszámolási programot leállították. Az uniós választások során 10 milliárddal hitegettek bennünket, majd 3 milliárdal, végül 780 millió forintot meghívásos pályázat útján néhány településnek juttattak támogatást.

A közhasznú foglalkoztatáson kívül még elképzelés szintjén sem létezik a kormánynak a cigányság foglalkoztatására vonatkozó programja. A legnagyobb kárt, a legnagyobb büntetést az ösztöndíj elvonásával okozta a kormány, hiszen a taníttatást vont el töletek, gyermekeinktől. Vagyis a cigányság jövőjét. Ma 32 ezer igénylő cigány fiatalból

Dr. Túri-Kovács Béla, a Késgazda Polgári Egyesület és Lezsák Sándor, a Nemzeti Fórum Egyesület elnöke

több mint a fele nem kap támogatást, és hát nemcsak azért mondom, mert körünkben van Orbán Viktor, hanem azért is, mert a rendszerváltás óta az egyetlen miniszterelnök volt, aki 2001-ben kijelentette és azt mondta, egyetlen cigány fiatal nem maradhat ki a tanulásból, a tanítatásból ösztöndíj híján. Ma ez le van csökkentve, le van rombolva.

A miniszterelnökségről eltávolították a cigányügyi államtitkárságot és főosztály alá lefokozva alárendelték egy méreteiben hatalmas, de teljesítményében kicsi minisztériummá. Nem tudom, nem nagyon éreztem még, hogy valamit csinált volna egyébként az a minisztérium. De ez nem az államtitkár személyének szól, hanem a cigányság egészének és ez üzenet. Nagyon szeretném, ha nem értenék félre a szavaimat, fontosak a mozgássérültek, a vakok és gyengén látók, a bántalmazott családanyák és a szellemileg sérültek problémái. Kívánom nekik, hogy érdekeiket kormányzati szinten is jól érvényesíthessék, de az egészen más dimenziójú cigány ügyeket nem lehet ezekkel összekeverni. Polgári kormányzás esetén az első dolgunk az lesz, hogy a cigány ügynek önálló, hatékony szervezeti keretet adjunk. Újjá fog születni 2006-ban a cigánypolitika. Az ígéreteken kívül egyvalamiben volt bőkezű ez a kormány: abban, hogy néhány baráti szervezetvezetőnek egyenként többszázmilliós támogatást juttatott, többet, mint amit a költségvetésben 2005-ben és 2006-ban a magyarországi cigányság egészére szánt. Elfogadhatatlan! El is hallgattak ezek a személyek egyébként, mintha minden rendben lenne. Alusznak mint Csipkerózsika és arra várnak, hogy 2006-ban ellenzékbe

kerülő mai kormánypártok megcsókolják őket, amitől felébrednek. Adja Isten, hogy így legyen!

A cigányügy szempontjából is döntő, hogy milyen kormányunk lesz jövőre. De ennél is többről van szó. Az ország egészének ügyéről van szó. Nem légtüres térben vagyunk, sorsunk az ország sorsának alakulásától függ. Politikai érettségünk bizonyítéka, hogy felelősségteljesen tudunk erről is gondolkodni. Szövetségesünk a Fidesz, el is várja tőlünk, hogy ne csak a cigányság érdekében lobbizunk, ha-

kerülő mai kormánypártok megcsókolják őket, amitől felébrednek. Adja Isten, hogy így legyen!

A cigányügy szempontjából is döntő, hogy milyen kormányunk lesz jövőre. De ennél is többről van szó. Az ország egészének ügyéről van szó. Nem légtüres térben vagyunk, sorsunk az ország sorsának alakulásától függ. Politikai érettségünk bizonyítéka, hogy felelősségteljesen tudunk erről is gondolkodni. Szövetségesünk a Fidesz, el is várja tőlünk, hogy ne csak a cigányság érdekében lobbizunk, ha-

nem tevékenyen vegyünk részt az ország egészének dolgaiban. Így például, milyen lesz az az általános társadalmi környezet, amelyben szűkebb közösségi céljainkat elakarjuk érni. Milyen lesz az a nemzet, amelybe integrálódni akarunk. A legtöbb kérdés számunkra, hogy megállítható-e az ország kettéhasadása gazdagokra és véglegesen lemaradó szegényekre. Sikerül-e egy olyan széles középosztályt építeni, amelybe a cigányság többsége beletartozik. Sikerül-e olyan társadalmi szerkezetet kialakítani, amelyben a lemaradó szegényeknek legalább a gyermekei boldogulhatnak.

A jelenlegi kormányzat belenyugszik a társadalom kettéhasadásába. Elárulva ezzel saját baloldali szocialista elveit is. Ha új forrásra van szükség, attól veszik el, akitől a legkönnyebben lehet, nem a multiktól, nem a gazdagoktól, hanem a bérből és fizetésből élő alkalmazottaktól, kisvállalkozóktól vagyis attól a középosztálytól, amelybe mi cigányok is be akarunk kerülni.

A társadalom kettészakadásának veszélye minket súlyt ugyanakkor a legjobban, de nem csak minket.

Magyarországon 3 millió ember él a szegénységi szint körül, illetve alatta. Nem fogalmazható meg tehát olyan program amely csak a cigányok felemelkedését szolgálná. Szükség van a szegénység terheit csökkentő és ezen belül a cigányságra irányuló, célzott, kormányzat által finanszírozott és koordinált programokra. De a cigányságra irányuló programok sikeressége a társadalompolitika egészének sikerességétől függ. Nem versengeni akarunk, a hozánk hasonló szegény magyarokkal, hanem együtt akarunk velük kikerülni a tömeges szegénységből.

Ugyanakkor azt sem fogadhatjuk el, hogy Magyarországon nincs cigány probléma, csak általános társadalmi problémák vannak. Nem akarjuk beolvasztani a cigány problémát egy általános szociálpolitikába. Amennyi önállósága van a mindennapi élet valóságában a cigányügyeknek, annyira kell megjeleníteni önállóan az általános politika, a szociálpolitika, az

államigazgatás és a közigazgatás területén.

A cigányság polgárosodni akar. Arra törekszik, hogy az állami szegény politikai eltarított státuszából kilépjen és saját erejére, képzettségére, tulajdonára támaszkodva éljen. Ehhez arra van szükség, hogy ne legyen megkülönböztetve, ne érje hátrány azért, mert cigány. Ne azért legyen segítve mert cigány, hanem azért mert szegény. Az egyenlő lehetőség helyett, egyenlő esélyt kell biztosítani, tisztességes versenyt és se negatív, se pozitív diszkriminációt. Tehát új cigány politikai szemléletre, felfogásra van szükség. Mondjuk ki, tegyük egyértelművé: a cigányság polgárosodása csakis így valósítható meg! A cigányság sikeres integrációját nem tolhatjuk ki a távoli jövőbe, mert akkor elveszítik a reményt és megállnak félúton. Realista politikát akkor lehet hitelesen követni, ha a cigányság meghatározó része a saját bőrén érzékeli, hogy ez a helyes és eredményes út. Ugyanígy a nemzeti egység politikája is csak akkor

hiteles, ha a társadalomban megvan a befogadói készség a politikai szinttől a civil társadalmi szinten át egészen a családokig, az egyénekig. Így leszünk egy sikeres ország, így leszünk európaiak egy közös hazában. Köszönöm a figyelmet!

ORBÁN VIKTOR

Azért jöttem el ma ide önök közé, hogy, először is gratuláljak a Lungo Drom 15. születésnapjához. Egy születésnap mindig alkalom az öröme, és alkalom a komoly számvetésre. Helye van ilyenkor a hangos köszöntésnek, de helye van a csendes elmélkedésnek is. Nos, kicsit gondolkodjunk kedves barátaim. Mennyit is ér 15 esztendő? Gondoljanak bele! 1990-ben önökkel együtt közösen vágtunk bele a magyar nemzet nagy kísérletébe, hogy véget vessünk hazánk megszállásának, elérjük a nemzeti függetlenséget és fölszámoljuk a diktatúrát és megteremtjük a szabad Magyarországot.

A függetlenséget és a szabadságot Önökkel együtt si-

keresen elértük, azonban a terveink között szereplő jólétet, amelyben roma honfitársaink részesülhetnének, a mai napig még nem sikerült megteremtetni. 15 év kedves Lungo Dromos barátaim! 15 év a civil életben csak kamaszkor, azonban a mi életünkben, miután a frontvonalban eltöltött évek duplán, de lehet hogy triplán számítanak, azt kell mondanom, hogy ez a 15 év nem a kamaszkor, hanem a tapasztalatból merítő felnőtt férfikor beköszöntét jelzi a számunkra. Ki kell mondanunk, hogy felnőttek lettünk. A hölgyektől elnézést kérek, de azt tudom mondani, a legjobb férfikorban vagyunk kedves barátaim. Felnőttekké váltunk. A Lungo Drom is és a Fidesz-Magyar Polgári Szövetség is, és a felnőtt ember abban különbözik a kamasztól, hogy nem hebrencskedik. Nem izgága, nem beszél fölöslegesen, nem megy fejfel a falnak, és nem vág bele mindenbe, mielőtt befejezte volna azt, amit korábban elkezdett. Az ember szembe tud nézni az őt körülvevő világgal, és szembe tud néz-

A cigányság polgárosodni akar.

ni a saját útjával is. A hosszú útjával is szembe tud nézni. Pontosan tudja, hogy mit tett helyesen, mik az erőnei, de tudja, hogy mik a hibái, mit kellene és mit fog majd másképpen tenni. Egy felnőtt ember tudja, hogy melyek azok a jó dolgok, amelyeket meg kell őriznie, és azt is tudja, hogy mik azok a rossz dolgok, amiket föltétlenül meg kell változtatnia. Pontosan tudja, hogyan kell változtatni. Mi Lungo Dromosok, Fideszesek nem a változtatás kedvéért akarunk változtatni. Nem azért, hogy csak azért is másképpen csináljuk. Mi már nem a dolgok kifordításában leljük önmagunkat és örömlünket. Aki 15 év alatt kemény munkával váltak felnőtté, azok megfontoltan képesek dönteni, mert megbecsülik azt, amit elértek. Mi, önk is, mi is, Lungo Dromosok is, Fideszesek is pontosan tudjuk milyen az, amikor az embernek keményen meg kell dolgoznia az életéért. Mi tudjuk, hogy minden amit elértünk, munkából származik.

A Lungo Drom azért van még talpon, mert Önök 15 éven keresztül keményen dolgoztak. A jó Istenen kívül senki sem segítette önöket, nem másoknak, nem a többségnek köszönhetik amit elértek, csak saját maguknak. Én azért örülök az önökkel kötött szövetségnek, azért örülök annak, hogy Farkas Flóriánnal együtt dolgozhatok, azért számítok önökre a jövőben is, mert Magyarországnak változásra van szüksége, és változtatni az érett emberek tudnak, és a Lungo Drom egy érett szervezet és mi együtt tudunk hideg fejjel, biztos kézzel, és szilárd hittel cselekedni azért, hogy Magyarország megváltozzon. Természetesen, mint a családban, úgy a közéletben is vannak kamaszok. A kamasz onnan ismeri meg, hogy mindent tud. Sőt, mindent mindenkinek jobban tud. Sőt, akinek

vannak gyermekei és önöknek vannak, és nekem is, mi pontosan tudjuk, hogy a kamaszkorban lévő gyermek nem csak úgy érzi, hogy többet tud, hanem meg is mondhatja másoknak, hogy mit kell másképpen csinálni.

Kedves Barátaim, ilyen kioktatásban nekünk is, a magyar közéletben itt, Magyarországon gyakran, néha-néha naponként is részünk van. A kamasz azt gondolja, hogy a saját fejtegetéseitől okosodhat, szereti állandóan hallani a hangját, akkor nyugodt, ha csak az ő hangja hallatszik kedves barátaim. Ez az ami nem vezet sehova, ez az, ahol sem családot, sem országot, sem közösséget irányítani nem lehet. Ez az, ahogy nem lehet egy nyugodt családi életet berendezni, ez az ahogy nem lehet otthonossá tenni egy életet, otthonossá tenni egy országot.

Tisztelet, megértés és meghallgatás. Az érett ember pontosan tudja, hogy először hallgat, meghallgat és csak utána beszél. Csak utána mondja el a véleményét és amikor szövetségest keres, akkor olyan embereket keres akikről elhiszi, és tudja, hogy valamihez jobban értenek, valamit jobban tudnak, mint ő maga. Nekünk is azért van szükségünk szövetségeseinkre, mert vannak dolgok, amihez nem mi értünk a legjobban, aminek nem mi vagyunk az elsőszámú szakértői. Hogy hogyan kell a romák világát berendezni Magyarországon, azt nem a Fidesz-Magyar Polgári Szövetségnek kell megmondania, van aki ezt jobban tudja. Például a Lungo Drom. Nekünk azért kell az önk szövetsége, hogy önk ezt a tudást átadják nekünk. A felnőtté válást, kedves barátaim, az is jelenti, hogy ha az ember egy hadjáratban, egy küzdelemben nem egyedül, saját erejétől eltelve vág bele, hanem szövetségeseit keres.

15 év után azt tudom mondani, hogy ez nem csak a

megelőző választáskor volt igaz, nem csak az előttünk álló választásra lesz reményeink szerint igaz, hanem hosszabb távra is. A magyarországi romák szervezetei közül mi a Lungo Dromot tekintjük fő szövetségeseink, önökkel együtt szeretnénk hosszabb távon, hosszú években keresztül intézni az ország ügyeit. Engedjék meg, hogy elmondjam, büszke vagyok arra, hogy a Fidesz-Magyar Polgári Szövetség az önökkel való együttműködés révén elérte azt, hogy Magyarországnak, a magyarországi romáknak ma van tisztességes parlamenti képviselője. Európa történetében először van európai képviselője a romáknak. Köszöntjük és megköszönjük **Járóka Liviának** a munkáját, aki ma azért nincs itt velünk, mert Brüsszelben egy olyan bizottsági ülést vezet, ahol az Európában élő roma nők hátrányos helyzetét vitatják meg, törődnek az asszonyokkal és fogadnak el reményeink szerint önöket segítő határozatot. Arra is büszke vagyok, hogy az Európai Néppárton belül, ahová mi, és rajtunk keresztül önk is tartoznak, én vagyok a felelőse az Európai Roma Program kidolgozásának.

Ezek után kedves Lungo Dromos barátaim, akkor következzen a férfias szembenézés bátorsága. Kell beszélünk néhány szomorú dologról is. Elnök úr már érintette, Magyarországon ma nem egyszerűen csak sokan vannak szegény emberek, hanem a szegénység sok család, sőt, települések számára folytagató méretű. Sokan folytagató szegénységben élnek, se munka, se kilátás. Lehetőség sincs a kitörésre, segítség helyett sokkal inkább újabb béklyók és gúzsbakötések történnek.

Kedves barátaim, mondjuk ki, a XXI. század elején Magyarországon nem tekinthető emberhez méltó életnek, ha valaki a szegénysége miatt nem tud ren-

desen táplálkozni. Nem emberhez méltó élet, ha valaki a szegénysége miatt nem tudja rendesen taníttatni a gyermekét. Ezen változtatni kell. Magyarországon emberhez méltó életre van szükség, amely mindenkivel törődik, mindenkinek lehetőséget ad. Egy olyan Magyarország, amely senkit sem hagy az út szélén, egyetlen magyar romát sem.

Amikor legutóbb az önk vendége voltam, akkor beszélhettem arról, hogy a szegénységgel szemben a legjobb ellenszer a tanulás és a munka. Higgyék el nekem, a változás, Magyarország megváltozásának a kulcsa a munkában van. Ha munka nincs, semmi nincs. Ha munka van, minden van. És ez a romák világára is igaz, kedves barátaim, ezért örömmel ajánlom fel az együttműködésünket és a szövetségünket Farkas Flóriánnak és a Lungo Dromnak, és javaslom, hogy választási programunkban első számú közös célként a teljes foglalkoztatás megteremtését tűzzük ki Magyarországon. Aki dolgozni akar, annak legyen munkahelye.

Segéllyel, a szegénységből kitörni nem lehet. A segély fontos, mert enyhítheti a pillanatnyi fájdalmat. De a segély csak fájdalomcsillapító, és nem kiút a szegénységből. Önöknek pedig kiútra van szükségük. Tanulás és munka. A sorrend fontos. Először taníttatunk kell a gyerekeinket, és utána kell elküldeni őket munkába. Ezért volt fontos számunkra, hogy a kormányzásunk alatt minden roma gyerek, aki iskolába akar járni, ösztöndíjat kaphasson a tanulásához. Akkor is megmondtam, most is megismétlem, mikor polgári kormány van Magyarországon, önk számíthatnak arra, hogy felső költségvetési korlát nélkül minden roma gyerek aki iskolába akar járni, megkapja ehhez az ösztöndíjat, megkapja ehhez a támogatást.

Engedjék meg, hogy szóba hozzak egy másik fontos dolgot: nem könnyű az ilyesmiről beszélni, de a születésnap lehetőség arra, hogy nehezebb ügyeket is érintessünk. Kedves roma barátaim, nem azok, akik itt ülnek a teremben, hanem azok a romák, akik ma nincsenek itt, fontos volna, hogy tudják, ne szégyelljék, valjuk be, hogy 2002-ben a romákat átejtették. Behálózták önöket, mindenfajta ígérettel körülölelték, édesgették, megvásárolták, kicsalták az önök szavazatait, majd utána ejtették önöket. Elfelejtkeztek önökről. Egyetlen szavukat sem tartották be. Amire ma szüksége van a magyarországi romáknak az nem ígéret, hanem garancia. Garancia, és a Lungo Drom és a Fidesz garanciát jelent az önök számára kedves barátaim. Üres fecsegéssel, ígéretéssel, naponta eldurantott újabb petárdákkal nem jutunk semmire. Közéleti páváskodás, petárdadurrogatás nem oldja meg a nehéz helyzetet. A petárdák eldurranak és minden marad a régiben.

Nekünk változtatni kell. Nem a tegnap embereire, nem a tegnap módszereire, nem a tegnap kormányzására, hanem a holnap kérdéseire, a holnap módszereire és a holnap embereire van szükségünk és a holnap emberei a Lungo Dromban vannak.

Higgyék el nekem, a magyarok és a romák közötti időnként fölnyillaló ellentétek ellenére Magyarországon mindannyian olyan emberek vagyunk, nincs közöttük kivétel, még a legszőrebb szívűeknek is meg-

mozdul a lelke és ökölbe szorul a keze, ha éhező gyereket, nélkülöző nyugdíjast, vagy reménytelenül szegény fiatalot látnak. Lehet együttműködni a magyarokkal, lehet megtalálni a közös kiutat, lehet közösen programot alkotni. Emlékszem arra, amikor együtt dolgozhattam önökkel nem messze innen az árvíz idején. Én ott voltam a gátakon amikor a zsákokat kellett tölteni és emelni kellett a gátat, hogy el ne sodorja a Tisza menti településeket a víz. Rengeteg roma emberrel dolgoztam együtt a gátakon. Önök nagyon sokan voltak ott, és nagyon jól dolgoztak. Ezért pontosan tudom, hogy a teljes foglalkoztatottság lehető-

ládunk, minden roma gyermeknek. Mondják el, hogy a Fidesz Magyar Polgári Szövetség készen áll Magyarországon minden romájával az együttműködésre. Mondják el, hogy mi a Fideszben hiszünk abban, hogy csak együtt sikerülhet. Én nem hiszek egy olyan Magyarországon, szerintem nincs olyan Magyarország kedves barátaim, ahol az ország egyik fele sikeres, a másik fele nem. Olyan nincs, hogy a cigányok és a romák sikertelenek, a többiek meg sikeresek. Ha a romák sikertelenek, az egész ország sikertelen lesz. Nekünk érdekünk, hogy önöknek is sikerüljön. Arra kérem önöket tehát, hogy ne egyszerűen

arra kérem a Lungo Dromot, arra kérem Farkas Flórián elnök urat, hogy legyenek a magyarországi romák zászlóvivői és legyenek a romák jogainak élharcosai. Együtt, ha összefogunk, higgyék el, erősek vagyunk.

A mi erőnk nem hangoskodásból áll és nem a hangzatos beszédekből származik, a mi erőnk a szívós és kitartó munkából, elszántságból, alázatból és tetterőből fakad. Ha összefogunk kedves barátaink, higgyék el, győzni fogunk. Győzni fogunk és lesz munka, lesz kenyér, lesz iskola és lesz kiút a szegénységből minden magyar számára, minden roma ember számára. Lesz emberhez méltó élet Magyarországon, olyan élet, ahol a gyermek nem teher, a munka nem alamizsna, ahol a nyugdíj nem segély, ahol az önálló otthon nem vágyálom, ahol a tanulás nem kiváltság. Emberhez méltó élet, ahol cigánynak lenni nem szégyen. Ahol nem dönthetnek rólunk a megkérdésünk nélkül. Ez lesz az emberhez méltó Magyarország, amit önökkel közösen fogunk megteremteni.

Engedjék meg, hogy születésnapjuk alkalmából azt kívánjam önöknek, hogy adjon Magyarország minden roma családjának, minden roma emberének, adjon mindannyiuknak a jóisten sok erőt, egészséget. Adjon mindannyiuknak jó szomszédot, megértő társat, adjon bő gyermekáldást, békés boldog családot és adjon minden romának munkát. Munkát, amelynek haszna, értelme és gyümölcse van.

**Összeállította:
Paksi Éva**

„Mondják el Magyarországon minden romának, minden roma családnak, hogy a Fidesz kezét nyújt önöknek.”

**Fotók:
Nyári Gyula**

sége, amikor mindenki dolgozhat, aki dolgozni tud és szeretne, az a romák számára valóságos kiutat fog jelenteni. Ez nem egy álom, nem egy remény, hanem tapasztalat, amit az önökkel végzett közös munka során gyűjtöttem össze. Végezetül, azért jöttem el, hogy arra kérjem önöket, hogy mondják el Magyarországon minden romának, minden roma családnak, hogy a Fidesz kezét nyújt önöknek. A Fideszre lehet számítani. A Fidesz munkát ad és iskolát garantál minden roma csa-

gyámolítást keressenek, hanem keressenek szövetségest. Arra kérem önöket, hogy akarjanak harcolni, hogy mutassanak példát a magyarországi romáknak összetartozásból, közösségük megerősítéséből, arra kérem önöket, hogy őrizzék meg hagyományaikat, kulturájukat és zenéjüket, hogy tartsanak igényt arra, hogy senki se tekintse önöket idegennek Magyarországon, mert önök a magyar nemzet részei az államhatárokon belül és az államhatárokon kívül is. Arra kérem önöket,

„Egy ezer mérföldes út is az első lépéssel kezdődik.”

A Lungo Drom elnökség és a megyei vezetők gondolatai az eltelt 15 évről

Aba-Horváth István

Amikor az alapítók kimondták 15 évvel ezelőtt a Lungo Drom megalakulását, senki sem gondolta, hogy milyen társadalmi, szakmai, bel- és külföldi helytállásra lesz szüksége a szervezetnek. Egy új, közös utat akartak mutatni, ahol a Magyarországon élő cigányok közössége megtalálja önazonosságát, lélekszámához megfelelő súlyú érdekképviselőt. Az út, amelyen elindultak, csak vágyakat, elképzeléseket, jövőképeket rejtett. Ezekhez az elméleti jövőképekhez kellett tartalmat, életet adnia a Lungo Drom szervezetnek és szövetségeseinek. A másfél évtizedes közös munka bemutatta a szervezet követésére méltó értékeit, melyek: kölcsönös tisztelet, bizalom, szakmaiság, együttműködési hajlandóság, barátság. Ezen értékek mentén nem csoda, hogy a Lungo Drom Magyarországon és Európában a legjobban kiépített hálózattal rendelkező szervezet lett. A szövetség vezetőire óriási felelősség és teher nehezedett. A rendszerváltás után egy szociálisan, morálisan, gazdaságilag recesszióban lévő közösséget kellett képviselni. A vezetők felismer-

ték, hogy többet kell vállaljanak, mint egy egyszerű egyesület vezetése, hiszen megjelent egy új közigazgatási terület: a cigány önkormányzatiság. A Lungo Dromban lévő erő lehetőséget adott arra, hogy két fronton is helytálljon a szervezet. A cigány közéletben végzett tevékenységek során a non-profit szektorban, és az Országos Cigány Önkormányzatban végzett munka is kiemelkedő jelentőséggel bír. A cigány közéleti munkát a Lungo Drom emelte minisztériumi és parlamenti szintre. A szervezet vezetői – élükön **Farkas Flórián** úrral – bebizonyították a társadalomnak azt is, hogy képesek a hibákból is tanulni és egy jobb, szakmaibb tanácsot mindennapos működési életükbe beépíteni. Ez különbözteti meg a Lungo Drom-ot minden más cigányszervezettől, hiszen tagjai a szabad vélemény nyilvánítás jogán bármikor elmondhatják, jelezhetik észrevételeiket, s megtehetik javaslataikat. A szervezet legnagyobb erőssége az, hogy az embereket, a közösséget, nem vezetni akarja, hanem közös útra, együttműködésre hívja.

* * *

1993 óta vagyok a Lungo Drom tagja, melyben helyi elnök, majd megyei elnökségi tag, később, s jelenleg is az országos elnökség tagja. A Szövetség elnöke, **Farkas Flórián** sokat segített munkámban, de közvetlenül a helyi, megyei cigányságnak is. Neki köszönhető az is, hogy 1995-ben megalakult a törté-

nelmi jelentőségű (ekkor alakult meg első ízben az országban és Európában egyedülálló szervezet) Országos Cigány Önkormányzat, mely-

Balogh Pál

nek magam is tagja voltam. Ettől a pillanattól kezdve volt a változás kézzelfogható. Szorosan megyénkről szólva: több munkalehetőség adódott, beindult a széleskörű közmunka program, nagyszámú képzési programok, szak- és átképzések kezdődtek. A munkahelyteremtő programoknak és a különböző pályázatoknak köszönhetően, helyi szinten már 1995-ben 50%-kal csökkent a munkanélküliek száma, s ez a tendencia megyei szinten is érzékelhető volt. **Farkas Flórián** elnöknek köszönhetően a Lungo Drom ma már munkáját a Magyar Parlamentben is végzi, s ami a jövőt illeti, bízom benne, hogy a magyarországi cigányság képviselői jelentős befolyásoló tényezővé válnak az országgyűlés mindennapi munkájának.

Meggyőződésem, hogy összefogással és némi segítséggel hatékonyan hozzájárulhatunk ahhoz, hogy a cigányság minél inkább képes le-

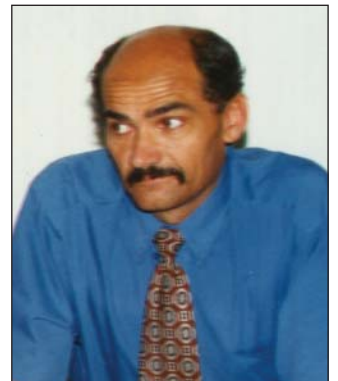
gyen beilleszkedni a magyar társadalomba. E célok eléréséhez kívánok képviselőtársaimnak erőt és kitartást.

* * *

Emlékszel ...?

Egy-egy ülés, összejövetel alkalmával igen gyakran elhangoznak ilyen kezdetű mondatok közöttünk.

Igen. Van múltunk.

Bencsik Urbán

Mi nem csupán egy csapat vagyunk, akiket „összehívtak”. Barátok, a szó legigazibb értelmében. Barátok, akik a szorosabb és bensősebb viszony által váltak közösséggé. Egyének, akik minden egyes rászoruló ember szemszögéből nézzük a problémáját. S vagyunk egy csoport – igen nagy csoport – tagjai, akik felülről, összegzően látjuk a cigány társadalom fájdalmait, annak szerves részeként. Amit elértünk, önmagunknak köszönhetjük, s azoknak, akik hittek bennünk, s hitükkel segítettek.

„Ha az Úr nem építi a házat,
az építők hiába fáradnak,
Hogyha az Úr nem őrzi a várost,
az őr hiába őröködik fölötte.”

/127 (126). zsolttár/

* * *

Cigánypolitikai pályafutásomat a Lungo Drom országos cigány civil szervezetnek köszönhetem. Itt tanultam meg az első politikai ismereteket, tettem meg az első lépéseket, melyek a mai napig is kísérem, és mun-

Csonka Sándor

kámhoz segítséget nyújtanak. A Lungo Dromban leltem igazi sorstársakra, és ebben a közösségben kaptam a legtöbb szeretetet is. Szívesen dolgozom ebben a csapatban, mert a magyarországi cigányok sorsáért, a jobb létéért tenni akaró cigány politikusokkal vagyok együtt. A Lungo Drom 15. születésnapja alkalmából kívánom, hogy e szellemiség vezérelje továbbra is a szervezetben dolgozó aktivistáinkat.

* * *

Lungo Drom. Hosszú út.

Amikor ráléptem 13 évvel ezelőtt, és most. Látható magas ív: kezdetektől mostanáig.

Kovács István

Érzékelhető és tapasztalható fejlődés.

A civil szerveződés nagy mintája.

Társadalmi tényező, a romák nagy esélye.

A Lungo Drom nem feláldozni akarja a romákat a demokrácia oltárán, hanem fölvirágoztatni – az egyetemes roma egység érdekében.

Ezért működik ilyen jól.

* * *

A Lungo Drom széles látókörében a hátrányos helyzetűek, szegények, perifériára szorultak társadalmi integrációja áll.

A szegény sorsú embereket az egyik napról a másikra való élés szükségképpen jellemzi. S mindez éppen a rendszerváltozás révén vált

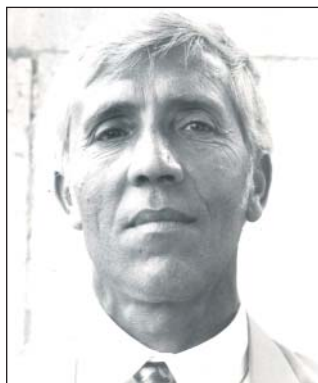
Kökény Kálmán

nyilvánvalóvá, mert valóban: ennek a folyamatnak a legnagyobb vesztese a cigányság és a szegény emberek. Ebben nem az paradox, hogy hirtelen, törésszerű változást hozott, hanem hogy teljes tehetetlenségre kényszerítette a képzetlen, hátrányos helyzetű cigányokat. Olyan zárványhelyzetbe kerültek, amelyből szinte képtelenség kitörni. Az ezt fenntartó ökonómiai, szociális és kulturális folyamat eleve olyan társadalmi státuszhelyzetet jelölt ki számunkra, amelynek hosszú távú felszámolásában a Lungo Drom képzéseinek, az oktatásnak, minden szempontból meghatározó politikai szerepe van. Bármennyire igazi is a tény, hogy a materiális és szociális

javakhoz való hozzáférés esélyét itt és most kell megteremtteni, a Lungo Drom 15 éve egyedül vívja harcát fáradhatatlanul a cigányság felzárkóztatása érdekében.

* * *

Eltelt 15 év a Lungo Drom életében. Hosszú út volt ez az út, mint ahogyan nevünk is fémjelzi. Hosszú út volt, de nem annyira rögzös, hogy ne

Lakatos Oszkár

tudtunk volna erkölcsileg, politikailag úgy fel készülni, hogy ne vegyük figyelembe mindazon problémákat, melyeket a nagypolitika idézett elő a cigányság életvitelében. A Lungo Drom volt az egyedüli, amely megpróbálta befolyásolni a mindenkori politikai elitet abban, hogy intézkedéseivel változtasson a cigányság élethelyzetén. Igyekeztünk elérni, hogy a többségi társadalom és a cigányság folyamatosan közelítsen egymáshoz. 15 év egy ember életében sem kevés. 15 év tapasztalata azt mondatja velem, hogy nincs más alternatíva, csak a Lungo Drom. Vannak, akik elveszítik arcukat. Büszke vagyok, hogy tagja lehetek a Lungo Dromnak, és bátran állítom, hogy mi megőriztük politikai és erkölcsi arculatunkat. Olyan egységet hoztunk létre, amely példátlan Magyarországon.

* * *

1997 óta kísérem figyelemmel a Lungo Drom tevékenységét. Megállapításom sze-

rint a 90'-es évek roma politikájában meghatározó és úttörő szerepe volt a szervezetnek. A **Farkas Flórián** vezette Lungo Drom töretlen fejlődésének több egymást építő és egymást segítő elemeit a következőkben látom: kiváló szakmaiság, tervszerűen felépített program, a megvalósító és közös célért tevékenykedő csapat összhangja.

Az 1998-as választások során az akkori szervezettel koalíciós megállapodást kötöttem a Lungo Drommal, éppen azért, mert ők tudtak olyan programot felmutatni, amely a nehéz helyzetben élő cigányság számára kiutat mutathat szélsőséges élethelyzetéből.

Nagy József

1998 és 2002 között nagyarányú fejlődés mutatkozott a roma ügyben, olyan, amelyhez hasonlóra nem volt még példa. 2002-ben a Dunántúli Roma Vezetők Szövetsége kötött együttműködési megállapodást a Lungo Drommal. 2002-ben a Lungo Dromos tagság által vezetett OCÖ-ben megállapodások születtek különböző minisztériumokkal, a Területfejlesztési Bizottság kezelésében megforduló pénzeszközök több milliárd forintos befektetéseket indukáltak.

Fontos megjegyeznem, hogy az OCÖ eredményességét is nagymértékben annak tulajdonítom, hogy az elmúlt időszakban a Lungo Drom és szövetségesei adták annak tagságát, kiváló szakmaiságukat beépítve az ott folytatott tevékenységbe is.

Évfordulók – események

A magyarországi cigányságnak a demokrácia nagyon hamar megmutatta a rosszabbik énjét. A II. világháború előtt nagyjából kétszázezerre becsült roma népesség számára a szovjet hadseregnek a fasizmus erőivel szemben aratott győzelme egyértelműen és hamisítatlanul felszabadulást, fellélegzést jelentett. Elmúlt a közvetlen életveszély: nem indultak további vagonok a különböző megsemmisítő táborok felé. A csendőrök, katonák, nyilas keretlegények cigányokkal szemben megengedett (elvárt?) válogatott kegyetlenségei, gyilkosságaik sem fenyegettek többé.

A rettegés hiánya azonban még nem szabadság. Az emberi méltóság biztosítása nélküli rend semmiképpen sem az. Márpedig az a különös demokrácia, amelyik 1944. decemberében, Debrecenben fogant és a kommunisták hatalomszerzéséig tartott, nem bizonyult egyformán érzékenynek valamennyi polgára iránt, nem teremtette meg mindegyiküknek a boldogulás esélyét, ami nélkül viszont méltó emberi lét elképzelhetetlen. 1945. március 17-én az Ideiglenes Nemzeti Kormány elfogadta ugyan a földreformról szóló rendeletét, de annak végrehajtása során az Országos Földbirtokrendező Tanács különböző szintű szervei és a községi földigénylő bizottságok oda se hederítettek (megtehették) a cigányok földhöz juttatására.

Ez újabb behozhatatlan hátrányt jelentett, hiszen a romák által üzött hagyományos mesterségek mini-

mális eltartó képessége már az előző háborút követően megrendült. A fakanalakat, fateknőket, a szegkovács- és hánsc munkákat, kolompokat, kosárféléket nagyságrendekkel kisebb és egyre apadóbb igény kísérte. A lóállomány jelentős része elpusztult a háború alatt, a lókereskedelmet is új alapokra helyezték. A vályogvetésnek az újjáépítés idején ugyan volt még egy rövid ideig tartó reneszánsza, sőt egy csökkent szintű érdeklődés fennmaradt a 60-as évek végéig, de a nótajátszó muzsikások – a néprádiók elterjedése révén kioroszakolt közízlésváltás, valamint a zenés szórakozóhelyek megszűnése – tömegesen fosztotta meg a cigányokat hagyományos kenyérkeresetüktől. Joggal írhatta **Kemény István** a magyarországi cigányok helyzetével foglalkozó 1971-ben végzett kutatásáról szóló beszámolójában: „Felszabadulásunk előestéjén a magyarországi cigányság relatív helyzetét tekintve történetének mélypontján állott.” Ezért is tartható történelmi bűnnek az első igazi felzárkóztatás esélyének elmulasztása.

A romák háborús áldozatait sem tartották fontosnak ismertetni, pedig valamilyen ez is segíthetett volna a háború végén a nyilas propaganda által tudatosan felerősített előítéletek oszlatásában. Csak kevés olyan írástevő akadt – ha akadt egyáltalán –, mint **Faludy György** (nemrég ünnepeltük 95. születésnapját), aki 1946 nyarán azért ragadott tollat, hogy „Végtisztesség a cigányok-

nak” címmel elsőként igyekezzen tudatosítani: a hazai cigányok tízezreit is elhurcolták. Ugyancsak 1946 nyarán jelentkezett visszhangtalanná vált igen tisztes írásával **Kálmán Andrásh**, aki a Társadalmi Szemle hasábjain győzködte az ország vezetőit, hogy meg kell adni a cigányoknak is a nemzetiségi jogokat, s elsősorban munkát, megélhetést, iskolázottságot kell biztosítani számukra.

A politika – noha még a többpárti korszakát élte – egyaránt süket maradt ezekre a szavakra. Egy ideig változatlanul megjelenhettek, a szépirodalom mézét húzva magukra, igen erősen cigánygyűlölő kiadványok. (1947-ben egyetlen sor változtatása nélkül adták ki újra **iff. Dezső Lajos** „Cigánytelepítés Csörögfalván” című munkáját, ami 1939-ben még az előző rendszer ideológiáját szolgálta.) Mintha mi sem történt volna, folynak tovább az idős és fiatal cigányokat, nőket, férfiakat megalázó kényszermunkák is. Egyetlen változás: a csendőrség szerepkörét a népi demokrácia dicsőségére a rendőrség vette át.

Noha a lármafákra szintén szünet nélkül zengtek a hangszórók „Az egyik ember annyi, mint a másik” – kezdetű szovjet operettsláger, a **Rákosi** korszak idején vajmi kevés szó esett a cigányok tarthatatlanul nyomorúságos lakáskörülményeiről, nyomasztóan alacsony átlagéletkoráról, egészségügyi helyzetükről. Annál több dokumentum maradt fenn, amely közbiztonsági, bűnügyi kérdésként igyekezett kezelni a mindezekből adódó problémákat.

(Persze arra igencsak kíváncsi lennék, hogy akkor, amikor az államvédelmi hatóság emberei lesöpörték még a gazdák padlásait is; amikor be kellett szolgáltatni csaknem az egész termést; amikor a feketén levágott saját állatokért, akár halálbüntetést is lehetett kapni; az aratás és szüretelés után rendőrök ellenőrizték, nem maradt-e valami összeszedetlen vagy eldugott termés a földmunkások után; amikor az élelmiszerboltok is kongtak az ürességtől, s a parasztember is jegyre kapta szűköss élelemdagját; amikor az egész falu éhezett, vajon milyen élelmiszert tudtak tömegesen lopni a cigányok – amire ezek a karhatalmárok minden javaslatukban hivatkoznak. Gyanítom, hogy tömegesen semmit, s egyébként is alig valamit.)

A megélhetés mindenkinek igen nehéz volt, a munkakényszer pedig kifinomult. „A munka nálunk becsület és dicsőség dolga” – hangzott a sztálinista tömegpropaganda. Ugyanakkor elég volt, ha valakinek nem volt igazolható munkahelye, közveszélyes munkakerülésért máris letartóztatottá, s börtöntöltelékké tehetette magát. A cigányok jól fizető munkát nemigen találtak, hiszen képzettségük messze alatta maradt munkavállaló versenytársaikénak. A nagy építkezések és a bányák szívták fel egy részüket, ahol kisegítő betanított munkásként nemcsak az addig szokatlan munkafolyamatokkal, hanem a munkatársak előítéleteivel is meg kellett küzdeniük. Az állandó gúnyolódás, „kibabrálás”, a borzasztó rossz munkakörülmények s

a távol levő nagycsalád miatt nagyon sokan hamar feladták. Jó néhányan rokantjai lettek a szakértelem és kellő védőeszközök nélkül végeztetett munkaversenynek.

A gyerekek iskoláztatása jelentős mértékben megnőtt, s szép statisztikai adatsort eredményezett. Az az adatszlop azonban rendre kimaradt a kiadványokból, hogy milyen nagy számban maradtak ki, nem fejezték be a nyolc osztályt a roma gyerekek. Nem születtek programok a cigány diákok felzárkóztatására, ahogyan tehetséggondozásuk is csak jó néhány hivatástudattal megáldott-megvert pedagógus elszántságán múlt.

A politikai türelmetlenség, a társadalmi feszült-

letárdiktatúrát, amely Magyarország államberen-dezkedése volt. 1955-ben már kitapintható volt: az ország népe alapvető változásokat akar.

Ehhez a folyamathoz igazodva lépett újra politikai porondra **László Mária** a Magyar Vöröskereszt cigány származású munkatársa, az egykori szociáldemokrata politikus, hogy a többi nemzetiségi szövetség mintájára a cigányság létrehozását is engedélyeztesse. Ehhez a törekvésehez keresett neves cigány harcostársakat, hogy személyiségük erejével segítsék a hatalom megpuhítását. 1955 novemberében megszületett egy levél, amelyet *id. Járóka Sándor, id. Lakatos Vince,*

címet, Toki Horváth Gyula egy esztendővel korábban. **Lakatos Vincének** Zene-művészeti Főiskolai diplomája, Oláh Kálmánnak a Gundel étteremhez való több évtizedes kötődése, önálló idegenforgalmi vonzereje, **Pécsi Józsefnek** a kirobbanó sikerű, ünne-pelt fiatal nótáénekes-sel, a pályája elején járó **Béres Ferenc**cel való barátsága, közös fellépésük adott külön tekintélyt. Nem tudni, rajtuk kívül kiket keresett még fel László Mária, hány helyen és kik csapták rá az ajtót, ezt ugyanis sohasem tartotta fontosnak megemlíteni.

Kétségtelen, hogy nagyfokú bátorság kellett az egységes fellépéshez a mindenütt és mindenki-ben

tarthatatlan állapotából mérített erő, s az az elkeseredettség adhatott, hogy bár 1955-ben – a világháború után bűnösnek kikiáltott – magyarországi német-ség kulturális szövetségét is létrehozhatták, a cigányok nemzetiséggé nyilvánításától azonban elzárkóztak, igazából fel sem merült.

Így vagy úgy: az aláírók nagyot cselekedtek, igazi értelmiségiként viselkedtek. Az értelmiségi lét ugyanis nem azonos a felsőfokú végzettséggel és a művészi önmegvalósítással. Értelmiségivé bárkit is csak a kiszolgáltatottakkal kapcsolatos felelősségérzetet, közösségvállalás, a jónak érzett ügyek melletti kiállás, mozgósítás, együttes cselekvés avathat.

id. Járóka Sándor

id. Lakatos Vince

Oláh Kálmán

Toki Horváth Gyula

séggel együtt növekedett. Mint mindig, most is beindult – ezúttal a cigányság felé terelt – a „bűnbak-képző” reakció. A belügyi szervek műhelymunkái során ismét előkerültek a cigányrazziák, a cigány-munkatáborok gondolata, s a cigányösszeírások már el is kezdődtek.

Amikor az általános elégedetlenség felszínre tört, s **Sztálin** halála után új szelek fújdogáltak, az értelmiség legjava azon kezdett munkálkodni, hogy emberarcúvá gyúrja azt a pro-

Oláh Kálmán, Pécsi József és **Toki Horváth Gyula** írt alá, s melyben a hazai romák kulturális elmaradottságát s elhagyatottságát panaszolják fel. Az aláírók a soraikkal, okos érvelésükkel azt az igényt igyekeznek alátámasztani, amely 1957-re végül elvezetett a Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetsége megalakításához.

László Mária tudta, miért pont őket kereste meg. Járóka Sándor éppen abban az évben kapta meg a Népművészet Mestere kitüntető

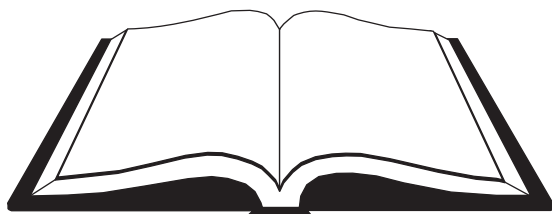
ellenséget szimatoló ÁVH-s korszakban. Akkor, amikor az Andrássy (akkor még: Sztálin) út 60-at még nem nevezték Terror Házának, csak az volt. Talán Járóka viselte a legnagyobb kockázatot, aki akkoriban a Belügyminisztérium Művészegyüttesének népi zenekarát vezette, de a többiek is rövid úton állásukat, egzisztenciájukat veszthették volna, ha a hatalom megneheztel. Bátorságot a közvélemény felpezsdülése, az olvadásnak nevezett folyamat, a cigányság

1955 novemberében, ötven évvel ezelőtt megszületett a hazai roma értelmiség.

– **Hegedűs Sándor** –

Legutóbbi számunk Évfordulók rovatába egy értelemzavaró sajtóhiba került. Az írás mindvégig az 1985. év eseményeiről szólt. Természetesen az Országos Cigánytanács (OCT) is abban az évben alakult meg.

A hibáért olvasóink elnézését kérjük!

KÖNYVESPOLCUNK

Hegedűs Sándor

A közeli hetekben került a könyvesboltok polcaira **Donald Kenrick** „*Cigányok: a Gangesztől a Dunáig és a*

Temzéig” című munkája. A könyv párizsi Descartes Egyetem Interface-sorozatának eredetileg 1993-ban kiadott kötete, amely azonban a könyvfolyamot idehaza gondozó Pont Kiadó jóvoltából jelentősen kibővítve került a magyar olvasókhoz. Az író 1993-ban a Földközi-tengerig kísért nyomon a cigányok vándorlását, most pedig Angliáig, Írorszáig, Skóciáig gombolyítja föl a szálat.

Kenrick neve a téma iránt érdeklődők körében nem csenghet idegenül, hiszen ő volt Puxon társ-szerzője a történelmi alaposságú „Cigányok a horogkereszt alatt” című munkában. Most azonban olyan vizekre téved, ahonnan általában nem szokott sikerrel megtérni az utazó. Egy-egy nép írásbeliség előtti történelme mindig ingoványos terepe a kutatásnak, a ködbevesző távlatok gyakran megcsalják az embert. Sokszor az értékítéletet is kikezdi.

A szerző a bevezetésben megemlíti: sokszor kérdezték a román régi történelméről, s azt kellett válaszolnia, „hogyan nincs olyan könnyen hozzáférhető munka, amely elmondaná az egész történetet. Hát most már van.” – teszi

h o z z á.

Nos, egy – a bevezetőt, a jegyzeteket, a romani nyelvről szól saját, és a dr. **Marcel Courthia-**de által a romani nép őshazájáról írt függetlenek le-számítva – mind-össze nyolcvan oldalnyi, képekkel és térképekkel tarkított munka esetén „az egész” el-

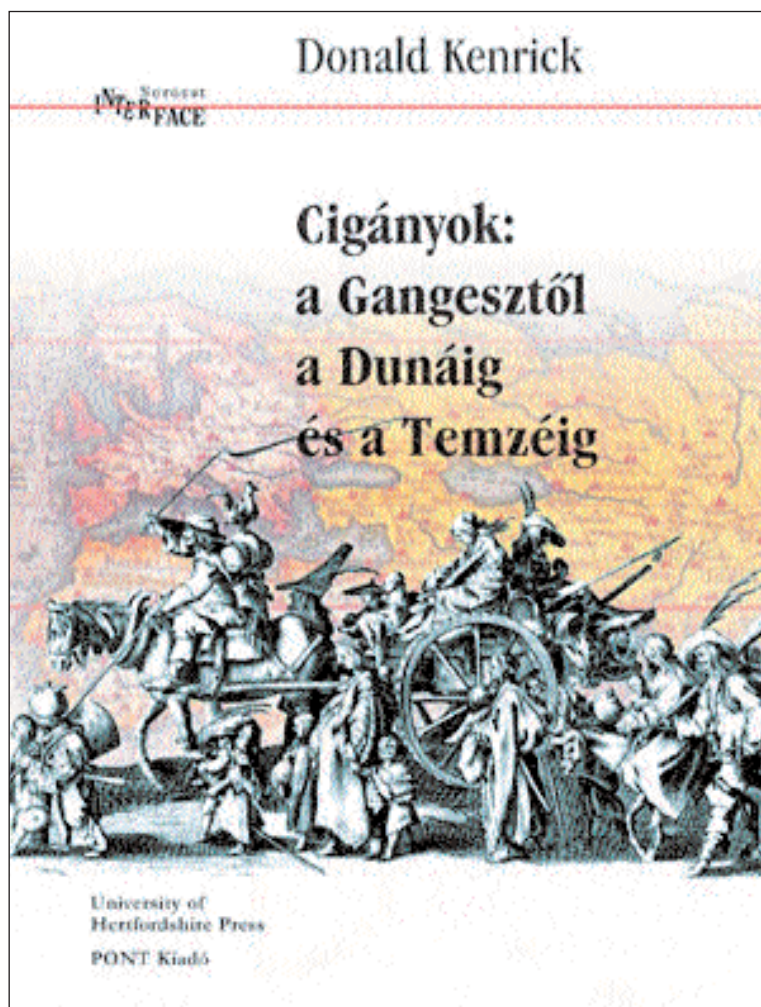
mondásának, a teljességnek érzete, önmagában óvatosságra kell, hogy intsen bennünket.

A szerző saját hipotézissel is előáll, mely szerint „a romani nép inkább nem Indiában, hanem Indián kívül jött létre, a 7–10. század között. Különböző törzsekhez tartozó indiai kivándorlók Perzsiában vegyes házasságra léptek, keveredtek egymással és egy néppé formálódtak... Az ő leszármazottai a mai romani cigányok”.

A továbbiakban ezt a hipotézist igyekszik alátámasztani. Legfontosabb forrása – amint ezt meg is említi – **M. J. de Goeje** 1875-ben (!) Amszterdamban tartott előadásának nehezen hozzáférhető szövege.

Sorra veszi a cigányság származása kapcsán vallott nézeteket, legendákat, s néha forrásmegjelölés nélküli elemeket is beemelve (pl.: „A legtöbben a Teremtés Könyvében olvasható, és akkoriban a világ történetének tartott eseménysorba próbálták beilleszteni a törzset.”). Mindenképpen írói erényének számít azonban, hogy több viszonylag friss származáselméletet (pl. a Kochanowski és Rishi által vallott, valamint a Hancock által cáfolat elgondolást) is bemutat.

Egy történelemről írt munkában nemcsak bosszantók a pontatlanságok, hanem – mivel az olvasó maga nem tud utánuk kutatni – arányuknak mértékét követve, aláássák az egyébként hibátlan tényállítások hitelét is. Kenrick könyvében is akadnak ily hibák. A 19. oldalon a Nyugat-Európában legelőször megjelent nomád csoportok érkezését a 15. századra, három oldallal előbb a 14. századra állítja a szerző. Az 51. oldalon közölt térképen, mely a

cigányok vándorlását hivatott bemutatni, az 1360 körül elért Romániát mai határaival (Erdélyt és a Partiumot is magában foglalva) ábrázolja, noha még csak a moldvai és a havasalföldi fejedelemségek együtt is kis részét alkották az 1861-ben megalakított, majd Trianonban megnövelt Romániának. Szlovákiában sem tudtak letelepedni (legfeljebb a mai Szlovákia területén) **Mária Terézia** idején a romanik, mivel akkor még nem volt Szlovákia. Egy történelmi babérokra törő férfiútól minimális elvárás a történelmi topográfia ismerete és helyes használata. Zavaró az is, ha történelmi munkában vétenek a logika szabályai ellen. Ha „talán” szerepel egy mondatban, egy erre a kétségre alapozott állítással, maga az állítás is kétségesse válik (ld. **Antonio Solario** velencei festő rézműves apja!). Meglehetősen történelmietlen az olyan kijelentés is, amely az 1350-es Európa kapcsán íródik: „Demokratikus parlamentet ritkán lehetett találni...”. Ugyan miért is lehetett volna ilyen lenni a társadalomfejlődés középkori fokán?

„Eleinte elméletben minden cigány jogilag Erdély, Havasalföld és Moldva vajdájának vagy fejedelmének a rabszolgája volt” – írja Kenrick más helyütt. A szakirodalom eddig nem nagyon tárt fel az erdélyi cigány rabszolgaságot, s a mellékelt esetszótár sem erősíti meg túlzottan ezt a hitet. Szerencsétlen a fogalmazás, amely három havasalföldi, illetve moldvai esetenél 300, 300, illetve 31 cigány család konkrét eladományozásáról szól, az erdélyi mondatfűzésben viszont nincs erre vonatkozó állítás („Egy későbbi irat egy 17 sátoros cigányból álló csoportot említ Fogarasföldön – Erdély – 1390-1406 között”). Hiányzik a forrásmegjelölés, s a válasz, az adta-e őket valaki, valakinek, s ha igen ki és kicsodának kérdéseire. Kenrick mindezekkel nem szaporítja a szót. Azt azonban

hozzáfüzi – ismét mellőzve a forrásokat – „Erdélyben a rabszolgaság nem volt hosszú életű. Rengeteg jobbágy dolgozott a földeken és a cigányokért nem adtak valami sokat.” Oly szívesen olvasnék róla akár csak egy adatot is: mennyi lehetett az a „nem sok”? Mi az a dokumentum, aminek alapján ez a közlés, a cigány rabszolgavásár, s rabszolgaárak megállják a helyüket?

„Magyarországon már 1260-ban megjelentek a cigányok...” – állítja a szerző nem sokkal később. Itt sem tér ki arra, honnan származik az adata, de, **II. Ottokár IV. Sándor** pápához írt levele alapján már korábban több író is állította: a morvamezei ütközetben **IV. Béla** seregei között cigány segédszolgák is voltak. A forráskritikai elemzés azonban ezt már megcáfolta. A levél eredeti latin szövegéből fordítási hibaként került az állítás könyvről-könyvre.

A fordítót (az olvasószerszektőt?) mindenképpen felelősség terheli: a (magyar munkákban eddig: **Goriként**, vagy **Guriként** emlegetett) **Mohamed Ghor**, **Mohamed Gó** alakban is előfordul a könyvben. Néhány szó esetén (pl. marshall) elszakadnak a magyar helyesírás szabályaitól. Tudományos munkákban nem szokás egy korábban más fogalom leírására felhasznált kifejezést változtatás nélkül átvenni. Nem tudom: fordítói, vagy szerzői hiba a romák európai vándorlását leíró rész, és a vándorlás megnevezésére a „Hosszú Menetelés”, de azt **Mao Ce-tung** kínai kommunista gerillahadserege mindörökké lefoglalta magának a világtörténet lapjain. Ennyi is elég tán a módszertani hibákból.

Kétségtől kívül nehéz művelet egy ilyen hosszú folyamat összefüggő felvázolása. Olyan ez, mint amikor a gyerekek kirakós dobozában négy-öt, vagy még több puzzle-készlet elemei vannak összekeverve, s abból igyekezni képzet kirakni. Az oda nem

illő részletek sokasága pontosan beilleszthető a többi mellé, a képhez tartozó valódi kivágatok jelentős része viszont hiányzik. A történész – bár így állítják sokan – nem visszafele jósol, csak a forráskritikát kiállt tényekkel dolgozik. A botcsinálta tudós mindenben biztos, a bölcs kutató inkább kételkedik. Kenrick tisztességéhez tartozik, hogy rengetegszer kiteszi a kérdőjeleket. Jelzi, hogy történhetett így is a dolog, de akár másképpen is. Alaphipotézisét derekasán megtámogatja érvekkel, így hihető, hogy a cigányok Indián kívül alakultak néppé. Hihető, de nem biztos, hogy igaz, miként az sem, amit cáfolni igyekeznek, hogy Indiában. Ebben szerencsére nem a laikusok fogják kimondani a végső szót, hanem a tudomány. „A cigányok Indiában, Közép-Ázsiában és a Közel-Keleten” című fejezetben maga a szerző is tisztességgel utal erre. Az utolsó fejezet „a Nagy Édesanyát”, Indiát, s a cigányok ott élő rokonait is sorra veszi.

A kötet minden hibája ellenére érdekes olvasmány. Sajnos valószínűtlen, hogy valaha is megtudjunk mindent egy olyan népről, amely a 20. század második feléig nem rendelkezett saját történetírással. Igaz **Thomas Mann** gondolata: valóban mélységesen mély a múltnak kútja. A cigányok esetében mindig mások – sokszor roppant ellenséges és ellenszenves – híradásaiból kell felszínre hozni azt a pár csöppet, ami még felhúzható.

Kenrick nagyot merített, agyag is jött a vízzel, de senki – ismétlem: senki – sem lenne képes a legmélyebb rétegből (a legtávolabbi időkből) tiszta vízmerésre.

* * *

(A könyv valamennyi nagyobb könyvesboltban megvásárolható, de a kiadó címén is megrendelhető.)

„Istenverése cigánynak születni...”

Nem egy orvost, újságíró, színházi szakembert, színészt, egyetemi tanárt, közgazdászt, ügyvédet, jól menő cégtulajdonost ismerek, akik bár cigánynak születtek, nem vállalják fel származásukat. Értem az indokait, de elfogadni nem tudom!

Itt van például régi levelezőtársam, a 71 éves **Elza** néni, aki azt mondja, „Istenverése cigánynak születni”, ő soha nem tudna kiállni a mellét verve, hogy cigány... Abból csak baj származna, mert az emberek, az ő fiatalsága óta nem változnak semmit. A cigánynőket kurvának nézik, a cigányférfiakat pedig naplopóknak. Nagyon szeretek idős emberekkel beszélgetni, akkor is ha nem cigányok: a 76 éves **Ranner Gizi néni**vel, (Gizi néni október 10-én elhunyt. A szerk.) a 80 éves **Bíró András**sal, és sorolhatnám tovább, de inkább most Elza néniről írok, akinél nemrég jártam egy Pest közeli kisvárosban, mert „lehet, hogy meghalok...” írta. – Ne féljen a haláltól! Félnie csak annak kell, aki önmagában a leglényegesebbet tagadta meg! – válaszoltam. Jött a sürgető távirat, és én mentem. A szociális otthon társalgójában beszélgettünk. Úgy kuporodott fel ez a szép, megöregedett asszony a hatalmas bőrfotelbe, mint egy kisgyerek, aki anyjához bújik védelemért. Sok

mindenről és hosszan beszélgettünk: meghalt férjéről, külföldre kitelepült gyerekekről, a magányról, a félelemtől, a világ változásairól, és a gyerekkoráról, amikor még vállalni tudta, hogy cigánynak született. Az élete történeteiből végül csak egy kicsinyke szeletet engedett megjelentetni még így is, hogy nem írtam le a vezeték nevét. „Ha rám ismernek, mutogatni fognak rám! Félek... Mindig féltem az emberektől. Itt, ha cigányoznak a tv előtt, én kiosonok a társalgóból... Képtelen vagyok hallgatni őket, és képtelen vagyok rájuk szólni is.” – A saját, belső félelmeink ellen, csak mi magunk tehetünk valamit, így nem is próbáltam Elza néni rávenni arra, hogy de, csak azért is adja a nevét! Ha nem, hát nem! Engem érdekelt a története, mint ahogy minden cigányember története érdekel. Érdekel a szenvedésük, az erejük, a gyengeségük, és az a magasan fejlett képességük, ahogy túlélnek szörnyűségeket! Milyen jó, hogy cigánynak születtem, és ez a képes-

ség bennem is bennem van – gondoltam, mielőtt Elza néni belekezdett volna a történetébe...

* * *

Egy olyan cigánytelepen születtem, ami nem volt több kilométerre a falutól, mint általában. Közvetlenül a faluvégén volt, a temető és az itató utáni területen. Együtt éltünk a magyarokkal, a románokkal, a svábokkal, de mégis külön, ahogy ők is külön éltek egymástól. Ahová hagymát héjazni jártunk cigánynők és gyerekek, az például olyan utca volt, hogy csak románok lakták, de a másik utca a sváboké volt, nekik is dolgoztunk, tyúkot tollaztunk, és mi, gyerekek szedtük ki a bőrből a tokokat. Anyám tapasztani járt magyarokhoz és megszeli, apám a svábokat szerette a legjobban, a kékszemű, szőke asszonyokat, akik nemcsak szalonnát adtak a munkájáért, hanem süteményt is, és néha ruhaneműt, csizmát, vagy élő tyúkot. Nem emlékszem, hogy ott a faluban bántottak volna

bennünket! Nekem a legjobb pajtásom egy magyar kislány volt, a Margitka, a református papnak a lánya. A tiszteletes úr nem ültette hátra a cigányokat a templomban, de a gazdagoknak meg volt a helyük és ezen senki sem ütközött meg. Így volt természetes. Nagyon jó, békés falu volt a miénk. Nem keveredtünk, mindenki a maga fajtája között házasodott, nem volt gyilkosság, nem volt lopás. Egy amerikai magyarra emlékszem, akit kinézett a falu, és ahogy hazajött, már ment is vissza Amerikába, de nem tudom, hogy a magyaroknak mi volt a bajuk vele. Ez volt az egyetlen eset, amikor a falu kiközösített valakit, amúgy nem bántott senki, senkit.

* * *

A cigánytelepen nagy élet folyt. Sokan éltünk együtt kis helyen, mindig nyüzsgés volt, mindig történt valami, jó is, rossz is, de minden magunk között maradt, nem meséltünk az

életünkről senkinek! Em-lékszem a sok táncolásra, éneklésre. Szép volt, jó volt ott gyerekek lenni. A szabadságra emlékszem a legszívesebben, arra, hogy nem voltak tilos dolgok, jöhettünk-mehettünk mi gyerekek szabadon, meg, hogy éjjel ettünk, de mindenki akkor evett a telepen, hogy mi okból azt nem tudom. Anyám sokat sírt. Apám sokat nevetett. Nagyanyám még pipázott. A nagynéném sokat táncoltak. Ilyen képek villannak fel előttem, ha rájuk gondolok, de a testvéreim arca soha nem jön elő! 11-en voltunk testvérek, Terézke a legkisebb, anyám testvére segített körülöttünk anyámnak. Amit a szüleimről, testvéreimről tudok, azt tőle tudom. 1944-ben, amikor elvitték az egész cigánytelepet, én 10 éves voltam. Senki nem jött vissza a családoból. Egyedül Terézke jött vissza, de csak sok évvel később találkoztunk újra, addigra nekem már gyerekeim voltak, és segédkönyvtáros voltam a gyári könyvtárban, a férjem, a második férjem is ott a gyárban dolgozott, az üzemi újságnál. 17 éves voltam, amikor először hallottam a lágerekről, és 26 éves, amikor Terézke elmondta, hol és hogyan haltak meg a testvéreim, a szüleim és szinte az egész telep. Iszonyat, amit velük tettek! Soha nem tudnék elmenni Auschwitzba, hogy megnézzek egy olyan tábort, ahol embereket öltek, az én fajtámat ölték. Felfoghatatlan,

hogy ez megtörténhetett! Gondolod megtörténhet ez még egyszer?

* * *

Engem miért nem vittek el? Egy porcelánfejű baba miatt. Az a Margitka, akivel barátkoztunk elhívott, hogy nézzem meg a babáit, éppen kapott egy porcelánfejű babát, és én elmentem. Akkor késő délután szedték össze a cigányokat. A tiszteletesné el sem engedett maguktól, pedig nagyon sírtam anyámék után, és nem értettem, hogy miért „utaztak el” nélkülem. Nagyon haragudtam rájuk, és az Emma néni-re is, mert bezárt a kamrába és nem mehettem sehová. Amikor bejöttek az oroszok, már mehettem volna szabadon, de nem volt hova menni. A lelencke kerültem volna, ha nincs az Emma tiszteletesné testvére, aki odavett magához. Már az első perctől félttem tőle. Nagyhangú, szigorú ember volt, mindig egy nagy bőrtáskával járt, de nem tudom mit dolgozott. A Margitka az ebédlőasztal alá bújt, amikor beállított értem a nagybátyja. Ő is félt tőle...

Ezt már ezerszer elmeséltem neked! Szörnyű évek következtek. A legkevesebbet a szíjjalverés számított és a töménytelen házimunka. A szexuális abberációitól szenvedtem leginkább, meg, hogy közben lecigánykurvázott, nem számított, hogy nem voltam még 12 éves. Nála brutálisabb emberrel azóta

sem találkoztam! Rettegtem tőle, talán ezért túrtam meg, hogy iskolába járhattam. Azt mondta, cigányok nem járhatnak iskolába és elhittem neki. Ahová én jártam iskolába, ott egy cigánygyereket se láttam, elég hihetőnek tűnt így, amit állított. 1956 életem legszebb éve volt. Akkor ez az ember diszidált, de nem egyedül, magával vitte Margitkát is. Nekem 56-ban jött el a felszabadítás, akkor lett vége bennem a háborúnak!

* * *

Nehéz életem volt, soha nem voltam igazán elégedett a sorsommal! 56 óta tagadom, hogy cigány lennék. Nem akartam cigány lenni, az az ember a maga gonoszságával megmutatta, hogy istenverése cigánynak születni! A férjeimet úgy választottam ki, hogy soha nem hallgattam a szívemre, csak az számított, hogy biztonságot találjak mellettük... Mögöttük. Pedig voltam ám szerelmes! És éppen egy cigány emberbe ott a gyárban, de kerültem, mint a veszett kutyát, dehogy akartam én bajt magamnak. Csak csendben, nyugodtan le akartam élni az életemet, és felnevelni a gyerekeimet. Fel is neveltem őket. Mind a ketten külföldön élnek, egy családba nőültek be, így nemcsak testvérek, de sógorok is. Jó gyerekek, de nincs miről beszélgetnünk, amikor meglátogatnak. Ez nagyon elkeserít, de vannak

itt az otthonban nem is kevesen, akik épp így vannak a gyerekeikkel. Felneveljük őket, feladunk értük szinte mindent és a végén csak nézzük, hogy kik ezek az idegen emberek, akiket mi szültünk. De ez biztosan így van megírva a nagy könyvben, és már úgy is késő ezen keseregni! Körülöttem már mindenki meghalt, akihez közöm volt. A férjeim, Terézke, és a két kolléganőm a könyvtárból, a sógornőm, a sógoraim, akik között mindig kakukktojásnak éreztem magam, mert az is voltam. Múltat és jelent hazudtam nekik, mert félttem tőlük és félttem az élettől. Hogy megint ezt tenném-e? Igen. Pont ugyanezt, ha velem is ugyanezt tennék megint... Te mondtad, hogy nem bújhatunk ki a bőrünk-ből, csak a körülményeinken változtathatunk. De, hogy változtathatott volna egy 11 éves gyerek a kiírtott családja tényén és a pokoljáráson, amin keresztül ment 1956-ig! Igen. Mindent ugyan így tennék, és vénségemre, megint ugyan így szenvednék, ahogy most szenvedek... De nem tart ez már sokáig, hív engem az Isten, akire csak öregségemre találtam rá. Könnyebb lett volna mindent elviselnem, ha eleitől fogva hinni tudom, hogy van. Mert, van! Hát neked magyarázzam, aki hiszed őt? És hidd el, Isten is hisz benned, ahogy mindenki, aki rá talál, mert máshogy ez nem lehet...

„Ăl bácsé Dimizo sinyé dă băjás o ánuszkut...”

Nu o doktor, om dă blányé, om sinyé zsakă pă blányé, miscsér, sinyé prisepé dă bányi, sinyé nyé ápără, sinyé ku bună numă lukră o kunoszk, sinyé âsz băjás, dá nu vädălescse áztá. Prisép dă sé, dá nu pot szá ápuke!

Áise aj ku sinyé dă mult szkrijény lu unápált **Elza** bătîrnă dă 71 ej aj, sinyé áje o zîsz kit je nyis o dátă nu ár sztá áfáră sã nu ár luvi cséptus, kit je bäsicã aj... Dă ântri áje csár báj ár fi, kã aminyi dă kînd je tînră aj re, nu sz-or scsimbát nyimiká. Pă bäsîci dă prikizsită o je, pã băjási mágá dă om szîlát. Ro âm plásé szã szfâtăjészku bătîrny aminy, sã átunse, dákă nu âsz băjás ku 76 dă ej ku **Ranner Gizinéni**, ku 80 dă ej ku **Biró András** sã ás pucse szã zîk māj, dá áku ku dă Elza bătîrnă szkru lá sinyé nu dă mult âm foszt, nu dăpárcse ságýé dă Budapest în szát māj márë, pãntu áje o szkrisz: „pacsé fi kã oj muri” – Nu-c fijé frikă dă mort! Frikă numá áje pacsé szã árë, sinyé în szuflijitus misunyescse – áztá j-âm szkrisz. Vinye kárcsje dă repé, sã jo âm mérsz lá je. În kászã hungýé ságýé bătîrny, ákulo ány szfâtăjit. Sz-o pusz în kot bătîrnă, sinyé mîndră sz-o bătîrnyit, kã kupiji misj, sinyé lá mu-

mászã szã înbulgyescse szã nu árë báj. Dă mult ány szfâtăjit, multă dobă, dă bərbátuj, sinyé o murit, dă kupij kárë or mérsz în lumé hájlántă, dă szîngură, dă frikă, dă lume, dă dobă kînd fátă mikă aj re, kînd inká pucse szã zîkă kit je bäsîcã aj. Sé o kusztát dă ântri áje csár o pucîn m-o lãszát szã szkru zszos sã ásá, kîtu szkru zszos tatã numilje. „Dákă mã or kunuscsi, ku zszesit or árátă pã minyé! Mij frikă...Tot m-o foszt frikă dă aminy. Dákă zîsë băjás lãngă TV, jo mã duk áfáră...Nu pot szã áud pã jé, sã nyis nu pot szã zîk kit szã tásë” – Sé frikă ávény csár noj szîngură pucseny szã fãseny sévá szã nu fijé, pãntu áztá nyis nu âm zîsz lu Elza bătîrnă kit sã pãntu áje szã gyejé numilje! Dákă nu átunse nu! Lu toc băjás kusztuljé mã érdekelescse sã álu lîjj kusztu mã érdekelescse. Mã érdekelescse csiniálá, pucserë, szlábá sã pucserë áje ku sé pacsé szã kuscsé csiniálá! Sé bényé kã dă

bäsîcã âm ánuszkut, kã ásá sã în minyé âsz escse – gãngyem, átunse, kînd Elza bătîrnă o kizdilit szã pãrászkă...

* * *

Jo în áfelá kumpányé âm ánuszkut, kárë nu o foszt māj dăpárcse kum ált kumpányi. Lãngă szát o foszt, hungýé aj mîrmîncse sã hungýé ádapă pã vási. Uná ány kusztát ku unguri, ku rumănyi, ku nyémci, dá dájë nyis nu uná kum sã jé nu or foszt uná. Hungýé sápă szã csisztîliny ány umb-lát bäsîci sã kupiji în uljicá áje csár rumăny or sãzut, dá uljicá hájlátă álu nyémci o foszt, sã lu lor ány lukrát, gäjinyé ány csisztîljit lá jé. Mámá fálu fãse lá ungur sã miszile, tátă pã nyémci o plãse māj bényé, pã ocs vînăt ku pãr gálbăn cigáns, sinyé nu csár szlănyinã j-or dát pãntu lukruj, dá sã kulák, sã caljé, sizmă o vju gäjînă. Nu âm vinyé în firé áfelá, kit ny-ár fi bántălit pã noj

în szátu áztá! Urtákă-m há māj bună mijé o fátă dă ungur o foszt, Margitka álu popă fátă. Popá nu o pusz pã băjási szã sádă dă înnápoj, dá álu gãzdás o ávut lok, dá áztá toc scsijeny. Ásá o foszt binyé. Farcsé bun sã dă hugoj szát o foszt ánaszt-ră. Nu ány kiviridit, toc ku álu vigă szã măriá, nu o fãkut pã nyime dă mort sã nu or furát nyime.

Csár on om o foszt dă-n Amerika, sinyé o vinyit ákászã dá lu szát nu o szpãriet dă jăl sã ásá o mérsz înnápoj, dá nu scsu sé j-o foszt báju lu unguri dă jăl. Csár dă ázt scsu, dá áise nyime nu o bántălit pã nyime.

* * *

În kumpányé márë kuszt o foszt. Mulc ány kusztát pã lok mik, tot mäsăjeny, tot o foszt sévá pãcálă, sã bun, sã ro, dá tot ântri noj o rãmász sigogyë, nu ány pãrát dă kusztunyi lu nyime! Âm vinyé în firé kit zsukány,

kîntány. Mîndru o foszt bun o foszt dă kupij sză finy. Pă szlubuzálă mă gângyész māj mult, nu o foszt nyimiká sé nu szlobod, vinyeny, mirzsény noj kupiji kă o foszt szlobod, sã napcse mînkány dă pântru sé ájá má nu scsu. Mámá mult plînzse. Tátá mult rîgye. Mámá bătîrnă inkă trăzse lulă. Szorá lu mámá mult zsu-ká. Áfelá sigogyé vinyé în firém dákă pã jé mă gângyész, dă álu szorâl-jem ubrazuljé nyis o dátă nu vinyé înnápoj! 11 ány foszt szoré. Trézsá há māj mikă, szorá lu mámá âj ázsutá lu mámá. Sé dă pârincim, dă szorâl-jem scsu, áje dălă je scsu. În 1944 kînd or dusz pã toc dă-n kumpányé átunse jo dă 10 ej ám foszt. Nyime nu o vinyit înnápoj dă ântri jé, csár Trézsá, dă numá pã nyiszkej ej nyé ány áflát, kînd jo má ám ávut kupij sã lukrá în áfelá szobă hungyé csár kényvivé or foszt, sã bərbátum á dalje ákulo lukrá, jăl szkrije. 17 ej ám foszt kînd ám áhuzît dă áje hungyé or purtát pã bájási sã dă 26 ej ám foszt, kînd Trézsá o pârît kum sã kînd or murit szoril-jem sã pârincim sã kit nu totu kumpánye. O zsaljé sé noj ány pácît! Nu ás pucse sză mã duk în Auschwitz sză väd o áfelá láger, hungyé pã aminyi or fâkut dă mort, hungyé pã áme vigă or fâkut pã mort. Nyis nu pot sză în kréd sé o foszt áztá! Gângyészcs kă pacse sză fíjé áfelá māj o dátă?

* * *

Pă minyé dă sé nu m-or dusz? Pântru dă o pupusă. Margitka áje, ku sinyé urtăkă ány foszt, m-o csimát kit sză väd pupusáj, bás o kăpătát o pupusă sã jo ám mérsz. Átunse dăpă dămnyáză or sztrînsz uná pã bájási sã l-or dusz. Cîgánkă álu popá nyis nu m-o lăszát dălă jé, mágá ro plînzsem dăpă mámá sã nu prisi-pem dă sé merzsé dă ákásză fărdă minyé. Ro sudă ám ávut pã jé sã pã Emma szorăme kă m-o în csisz în kămară sã nu ám putut sză mã duk înnikére. Kînd or vinyit în lontru uroszi átunse ás fi putut sză mérg ákár hungyé, dă nu o foszt hungyé sză mã duk. Lá kásză dă szărás ár fi trăbujit sză mã duk, dákă nujé álu popă cîgánkă szorá Emma, sinyé m-o lat lăngă je. Ro frikă mij re dă je. Ku máré gláj âj re, sã purunsule, tot ku máré trăsztă dă peljé umblă, dă nu scsu sé lukrá. Margitka szo pusz dăszup másză, kînd o vinyit pântru minyé frăcse álu mumăsză. Sã je o ávut frikă dă jăl...

Áztá má o ezăré rîndurj c-ám pârît cijé! Ro urît ej or vinyit pã minyé. Há māj pucîn bătálă ku kuraá o foszt sã lukru dă ákásză. Kă mã fucse dă áje ám csinijit há māj multă, sã în dobă áztá mã făse sã zîse kă misz băsîcă prikizsită, mágá csár dă 12 ej ám foszt átunse. Nyis dă átunse nu m-ám áflát dălă jăl māj

urz om. Ro frikă ám ávut dă jăl dară dăje mã lăsză sză umblu în iskulă, mágá áje zîse, kît bájási nu pacse sză mergă în iskulă. Hungyé jo ám umblát în islulă, ákulo nyis on bájás nu o umblát sã j-ám krizut, kit bájási nu pacse sză ubljé în iskulă. Ánu dă 1956 hăl māj mîndru án o foszt în kusztum. Átunse omu áztá ku furis o mérsz în áltă lumé dă nu szîngură, ku Margitka uná sã pã je o dusz. Mijé în 56 o vinyit szlubuzálă, átunse sz-o szfărsît în minyé luptálă!

* * *

Ro kuszt ám ávut, nyis o dátă nu gângyem kă bună âj. Dălă 56 nu vädălăszk kă băsîcă misz. Nu ám ávut dăgînd băsîcă sză fju, pântru omu álă, sinyé m-o prikizsit, kă ásă gângyész, kă bătálă âj dă Dimizo dákă sinyivă dă bájás âj. Pă bərbátum ásă ám pukát, kit nu ám bágát számá pã szufljium, numá pã áje bágám számá, kit sză mã ápără. Mágá ám foszt ám ku szufljit dă plăkut! Sã bás în cîgán ákulo în lok dă lukru, numá ám kirilit pã jăl, dacske ám ávut dăgînd sză fák báj. Csár în hugoj ám ávut dăgînd sză kuszt, sã sză în kriszk pã kupijim. Sã l-jám kriszkut. Kicis duins în ált lumé kusztă, în salad sză or în szurát kicis doj. Bun kupij âsz dă nujé nyimikă dă sé ány szfătăji, kînd vinyé áká-

sză. Áztá nu dă fălusijé mijé, dă jescsé māj mulc sinyé bás ásă âsz áise în kásză dă bătîrny. Ljé kriscsény pã jé, csár jé âsz în kusztunyi, sã kînd âsz má máré, numá mã ujtány sinyé âsz escse szrtiinyi pã sinyi noj ány kriszkut. Áztá ásă âj în szkrisz ân kényvivé máré, sã nujé pânru dă sé zsaljé sză ávény. Lăngă minyé toc or murit pã sinyé ám kunuszkut. Bərbátum, Trézsá, dă urtăkám dă-n lukru, kumnátă, kumnătu, ântri sinyé jo tot sztriin ám foszt, kă sã áje ám foszt ánume. Sé o foszt sé âj re ám misunyit lu jé, kă frikă m-o foszt dă kuszt. Jără ásă ás fásé? Dă. Bás áztă, dákă sã ku minyé álă ár fásé jără... Tu áj zîsz kit nu pucsény sză vinyény áfără dă în peljenyi, csár sé âj pălă noj áje pacse sză sză scsimbă. Dă kum árfi putut sză scsimbă o fătă dă 11 ej lu sinyi j-o ámurát pã pârinci, sã o umblăta pã pukolbă pînă lá 1956! Dă. Sigogy bás ásă ás fásé, sã pã bătărnyiem, bás ásă ás szufără kum áku szufărăszk. Dă nu o fi áztă ásă pã mult dobă, kă mã csámă Dimizo, pã sinyé pã bərbányiem ám áflát. Māj usură ár fi foszt kusztum, dákă scsu dă átunse, kă jescsé. Kă jescsé! Dă cijé sză zîk sinyé în kréz pã jăl? Sã în kregyém kît sã Dimizo în kregyé în csinyé, kum lá toc, sinyé o áflăta pã jăl kă ált kum áztă nu pacse sză fíjé...

Fordította: Varga Ilona

A romák támogatása a PHARE-program keretében

A PHARE-program célja segíteni a közép- és kelet-európai országok gazdasági és társadalmi problémáinak kezelésében és felkészülésében az EU-hoz való csatlakozásra. 1998 óta jóval több mint 100 millió eurót szántak a PHARE keretéből a roma kisebbség helyzetét javító projektekre azokban az országokban, ahol a romák a lakosság nagy hányadát képviselik. Továbbra is jelentős összegeket fordítanak olyan bulgáriai és romániai programokra, amelyeknek a romák a fő kedvezményezettjei, s közülük sok aktívan bevonja a romákat is a végrehajtásba.

Például a romániai „Hátrányos helyzetű csoportok oktatásához való hozzájárulása” projektnek, amelyet az Oktatási és Kutatási Minisztérium hangol össze, a célja az oktatási gyakorlat megváltoztatása roma iskolai felügyelők bevonásával, akik az összekötő kapocs szerepét játsszák az oktatásügyi hatóságok és az oktatók között (erre több példa található a következő honlapon: http://www.europa.eu.int/comm/enlargement/phare_evaluation_pdf/revise_minorities_thematic_raw_161204.pdf).

A ROMÁK TÁMOGATÁSA A STRUKTURÁLIS ALAPOKBÓL

Az Európai Szociális Alap (ESZA), amely egyike az EU strukturális alapjainak, egy sor olyan projektet támogat mind az új, mind a régi tagállamokban, amelyeknek a célja a többi hátrányos helyzetű csoport között a romák foglalkoztatásához jutási lehetőségeinek is a javítása, különösen a jobb oktatás és képzés segítségével. Egy kiemelkedő példa erre az ACCEDER projekt Spanyolországban, a „*Harc a hátrányos megkülönböztetés ellen*” régióközi program része, amelynek célja a hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci problémáinak a kezelése. A projekt célkitűzése 4000 roma bevonása a foglalkoztatásba a program végére. 2006-ra úgy, hogy

- szakképzettség szerzéséhez segítjük őket,
- a képzési programokat és a foglalkoztatási szolgáltatásokat sajátos igényeikhez igazítjuk,
- jobban tudatosítjuk a romák által elszenvedett hátrányos megkülönböztetést és azt, ahogyan a nagyközönség tekint rájuk,
- aktívabb intézkedéseket ösztönzünk életkörülményeik és a közszolgáltatásokhoz való hozzáférésük javítása érdekében.

Ezenkívül nagyszámú romákat segítő projektet támogat az EQUAL kezdeményezés, amelyet az Európai Szociális Alap finanszíroz a hátrányos helyzetű munkát keresők helyzetének javítását célzó innovatív megközelítések, ösztönzések érdekében. 2001 és 2004 között a finanszírozott projektek közül 45 vagy kizárólag a romákra irányult, vagy a romákra és más hátrányos helyzetű csoportokra (példák a bekeretezett részben). Az EQUAL-program új, 2005-ben induló fordulójában kereken 80 új projekt foglalkozik a romák segítségével.

PÉLDÁK EQUAL-PROJEKTEKRE

Ausztriában a „Mri Buti” projekt célja az volt, hogy iránymutatással és tanácsadással segítsenek a romáknak állást találni a burgenlandi régióban. Magyarországon roma férfiakat és nőket képeztek ki olyan munkák végzésére, amelyekre helyben volt igény, például téglavetésre és gyermekgondozásra. Németországban egy olyan projektet hajtottak végre, amelyben a romák és szintik képzésének új megközelítéseit próbálták ki – például közvetítőként az oktatásban vagy a szociális munkában. Franciaországban és Írországban a roma és utazó (traveller) közösségek tagjainak segítenek új üzletek beindításában.

A strukturális alapok két másik összetevőjéből – az Európai Regionális Fejlesztési Alapból (ERFA) és az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garanciaalapból (EMOGA) – is támogatnak egy sor olyan programot, amelynek a romák és más, hátrányos helyzetű területeken élő emberek a kedvezményezettjei. Ezek a területek az ERFA utak és más alap-infrastruktúra, például tiszta vízzel való

ellátás és fűcsatornarendszerek építésének finanszírozását, iskolák és kórházak renoválását, valamint kis üzletek létrehozását segíti, míg az EMOGA a vidéki területeken élő hátrányos helyzetű közösségeknek nyújt támogatást.

ROMÁK A KÖZÉPPONTBAN – KÖZÖSSÉGI CSELEKVÉSI PROGRAM

A hátrányos megkülönböztetés elleni új EU-törvények támogatására létrehozott közösségi cselekvési program kiegészíti a strukturális alapok által támogatott projekteket. A program keretében nyújtandó finanszírozás során az egyik kiemelt kérdés a romáknak az oktatáshoz és foglalkoztatáshoz való hozzájutási problémáinak a kezelése. Ezen kívül ösztönzik a roma szervezeteket, hogy pályázzanak pénzügyi támogatásra más elsőbbségi területeken megvalósuló projektekért is, mint például a nem kormányzati szervezetek közötti együttműködés kialakítása, a hátrányos megkülönböztetésnek kitett személyek jogait védő ügyvédek képzése és a hátrányos megkülönböztetést figyelő eszközök kifejlesztése (a cselekvési program által támogatott projektek jegyzéke megtalálható a következő címen:

http://www.europa.eu.int/comm/employment_social_rights/callspt/result006_en.htm).

Jelenleg a program a romák által tapasztalt jellegzetes problémákkal foglalkozó és különböző EU-országok szervezeteit is bekapcsoló öt projektet támogat (lásd ezekről a bekeretezett részeket)

DISZKRIMINÁCIÓMENTES MINŐSÉGI OKTATÁS KIALAKÍTÁSA ROMA GYERMEKEK SZÁMÁRA

A projekt célja a roma gyermekek problémáinak és a megoldás szükségességének tudatosítása. A projekt a tanárokat és a szakszervezeteiket, az oktatást felügyelő hatóságokat és a szülőket célozza meg, és a célja a tanítás minőségének javítása, valamint a politika megváltoztatása.

*„Már sokat tettek európai szinten a kelet-európai romák hátrányos megkülönböztetése ellen – mondja **Elane Jenaro** projektvezető –, de ez az első olyan, a roma gyermekek oktatását javító projekt, amely bevonja a munkába a tanárok szakszervezeit is. A roma gyermekek ezeknek a társadalmaknak fontos részét képezik, és a tanárok szakszervezeteinek jelentős szerepet kell játszaniuk ebben a tekintetben.”*

Ennek konkrét eredménye lesz a nemzeti cselekvési tervek elkészítése, iránymutatásokkal a szakszervezetek számára az oktatási hatóságokkal folytatandó tárgyalásokhoz. Szándék van arra is, hogy kialakítsanak egy eszköztárat a tanárok kiképzésére, hogyan ismerjék fel és kezeljék a hátrányos megkülönböztetést. A cél kezdetben 75 tanár kiképzése az eszköztár használatára, akik mindegyike további legalább 10 tanár képezne ki, úgyhogy a projekt végére több mint 750 tanár lenne kiképezve.

Vezeti: Európai Oktatási Szakszervezeti Bizottság – ETUCE

Partnerek: Algemene Onderwijsbond, Oktatási és Tudományos Dolgozók Szakszervezete, Szlovákia, Tanárok Demokratikus Szövetsége, Magyarország, Syndicat des Enseignants de Hongrie, Syndicat des Enseignants Bulgares

Tájékoztatás: Elena Jenaro, projektvezető: Elena.Jenaro@csee-etuce.org

A ROMÁK ÉS SZINTIK RÉSZVÉTELE A HATÉKONY FOGLALKOZTATÁS- ÉS OKTATÁSPOLITIKA ÉRDEKÉBEN

A projekt nem kormányzati szervezetek változatos csoportját egyesíti Bulgáriából, a Cseh Köztársaságból, Magyarországról, Olaszországból és Szlovákiából, amelyek különböző területeken mind a romák jogainak támogatásával foglalkoznak. A két fő célkitűzés hosszú távú politikák kialakítása a romáknak és szintiknek az oktatás és foglalkoztatás területén való rendszerű hátrányos megkülönböztetése elleni küzdelemhez és a nem kormányzati szervezetek képességének és önbizalmának növelése, hogy mint a roma közösségek jogainak hatékony szószólói lépjenek fel a politikai küzdőtéren.

*„Szándékunk az – mondja **Savelina Danova** projektvezető –, hogy növeljük a roma és szinti aktivitás szakértelmét, és állandóan bevonjuk őket a politikakészítés folyamatába annak érdekében, hogy ezek a politikák összhangban legyenek maguknak a romáknak és szintiknek a kívánásaival és szükségleteivel.”*

A fő cél az, hogy fenntartsuk a projektet azután is, amikor az EU-finanszírozás véget ért. A projekt célkitűzései között szerepel a romák oktatásával foglalkozó kormányprogramok értékelése. Ez politikai ajánlások alapját fogja képezni, amelyek viszont kiindulópontjai lesznek a politika ezeken a területeken való megerősítését célzó jövőbeli lobbierőfeszítéseknek.

Vezeti: Nemzetközi Helsinki Szövetség

Partnerek: European Roma Rights Centre (Roma Jogok Európai Központja) és Európai Roma Információs Iroda

Tájékoztatás: Savelina Danova, projektvezető, cím: savelina.danova@errc.org

**Forrás: Egyenlőség és megkülönböztetésmentesség
Éves jelentés 2005
Európai Bizottság
– Folytatjuk –**

Szécsi Magda:

Virág-Világ Víziló Hátán

- a „Koppány meséi” című sorozatból -

Forrás: A Víziló, Sziporka
és Bamba Géza című kötetből.
Illusztráció: Fodor Anikó

É

lt egyszer egy víziló.
Nem ám kicsi, hanem nagy:
százszer akkora, mint te vagy!
A hátán virág-világot cipelt,
Mert az idejéből kitelt.

A virágok szirmán ezeregy tücsök ciripelt.
Azt ciripelték, hogy szép a világ,
tücsöknézetből legalább...

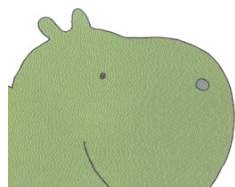
A vízilovat úgy hívták, mint nagyapót,
vagy a mi utcánkban lakó naplopót.
Tudod, aki az égig repül, s a napból elcsen egy darabot,
hogy ne fázzon, hogy télen is kabát nélkül,
kockás ingben járhasson.

Józsi! Persze, hogy ez a neve a lónak, aki vízi,
s aki nevét egyedülvalónak hiszi.
De te tudod az igazságot:

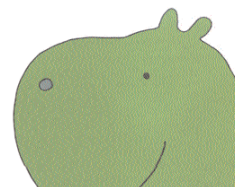
Majdnem Józsinak hívják az egész világot.
Ami jó, mert nem felejthető el, mint a tegnapi,
vagy ez a jel itt a homlokomon,
ami tulipánformára ráncolódik, ha nagyon gondolkodom.
A vízilovat persze ez nem érdekli.

Tudja, hogy ő a Józsi, és kész!
Mint ebédre a knédli. Kérsz?

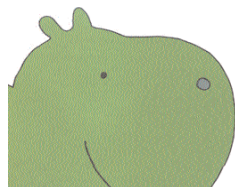
Ha nem, hát nem! Majd én megeszem. Neked ott a kocka.
Nincsenek rajta számok, csak párolt káposzta.
A víziló ebédje, hű, az nagyon érdekes!
Tátott szájjal eszik, mert csukott szájjal nem lehet
se víztortát, se rántott kígyófejet.
Cukorba hempergetett egeret meg azért nem lehet,

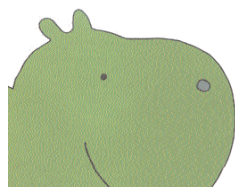
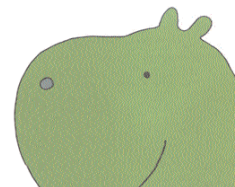
mert kihullik tőle a foga, s a vízbe esik,
amiből nagy baj és felhő kerekedik,
mert a víz alatt nem árulnak esernyőt,
pedig zuhog az eső alatt,
így lenne Józsi kiesett fogából záporos kaland,
ez már megtörtént egyszer.

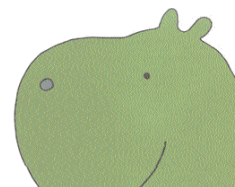
A folyó mélyén megázott egy cápa,
pedig volt esernyője és gumikabátja.
De mindhiába! Megfázott az esernyője meg a kabátja.
Ettől kezdve ellenségek a víziló és a cápa.

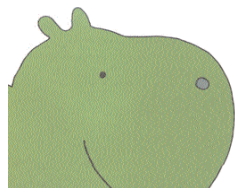
Beláthatod, Koppányka,
Józsi nem ehet egeret,
nem szerezhetsz magának ellenségeket.
Hogy mondd? Szerezzon barátot,
vegyen a boltban, mint mi piros virágot?
Nem úgy van az! Boltban nem kapható,
pedig, jaj, tényleg ez volna jó!

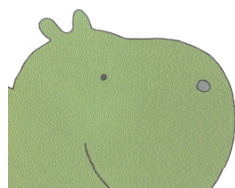
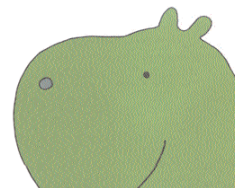
Ám a vízilónak volt barátja,
Oroszlán Szlán, ki a fülét rágta,
hogy dobja le hátáról a virág-világot,
s utazzanak el Budapestre,
éppen ide az Andor utca 3-ba, a földszintre.

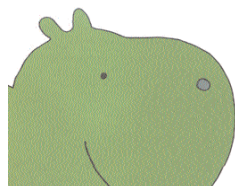
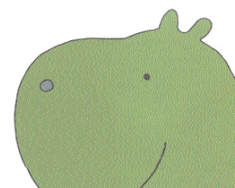
Mesét hallgatni, videózni veled,
s csokit enni, mert tudják, hogy szereted.
De a víziló nemet mondott.
Pénze sem volt a repülőjegyre,
reggeltől-estig az árakat emlegette s a feladatát.
Hogy neki hátán kellene tartani a világot,
hadd nőjön sok virág rajta,
és... és... hogy ő amúgy sem egy lustálkodós fajta:

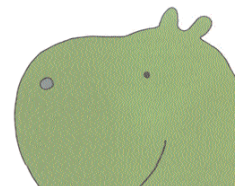
A virág-világ fontos, ezt akárki beláthatja.
Oroszlán Szlán nem látta be, s otthagya Józsit,
egyszer képeslapot is írt onnan.
Azt kérdezte a vízilótól, hogy hogy van:
Józsi meghatódott, úgy adódott,
hogy könnyeket vett kölcsön a krokodiltól,
amik a képeslapra hulltak,
s így Oroszlán Szlán mondatai kék pacaként kimúltak.

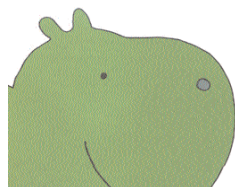
Azóta egyedül van a víziló,
de ne hidd, hogy szomorú,
mint az a bizonyos koszorú,
amiről Éva néni énekelt az oviban.
Nem bizony! Mert Józsi boldog volt, hogy nem zavarja senki.
Álmodozhat kedvére, s ehhez még ágyat sem kell vetni.
Csak bámulni révetegen, bambán előre vagy hátra,
de leginkább befelé, szívünk világába.
Ahol kincsek várnak minden álmodozót,
ahol azonnal teljesül

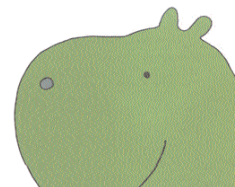
minden: szánkba repül a galamb és sül,
megszeret, aki nem szeret, pereccel ehetjük a mozit,
ránk ülhet a szék,
piros lehet a kék,
bátor, aki fél,
negyven fokos a tél.
A víziló arra vágyott,

hogy kívánsága teremtsen szép világot.
Jusson puszi, lufi, csokinyuszi minden gyereknek,
gondtalan pihenés a fáradt öregeknek.
Az állatoknak is jó szó, meg abrak,
a sötét gondolatokra fény.

Jól mondd, Koppány, függöny is kell,
hogy elhúzhassuk, ha a Nap kel.
És kell még a világba sok-sok szeretet,
amitől ezerfelé oszthatunk egy szelet kenyeret.
Ne zavarjuk Józsit,
hadd álmodozzon, mint te meg én
itt a Kárpát-medence közepén,
mesét mondván és hallgatva,
együtt jutni a holnapba...

L. D. Horoszkóp

2005. december

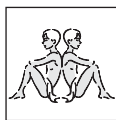
KOS (III. 21.–IV. 20.)

– Ha követelményt, követelményre halmoz a másikkal szemben, nem fog sokáig tartani ez a kapcsolata. Legyen igazságos, és türelmes párjához, és ne csak a közeledő karácsony okán! Ön sem tökéletes! Ezt mindig elfelejti?!

BIKA (IV. 21.–V. 20.)

– Végre sikerül előre jutni egy fontos feladatában és a dolog vége egyre közelebb van. Ez után a munka után olyan ajánlatot kaphat, aminek nem tud ellenállni. Ön már beszerezte a karácsonyi ajándékokat, most csak azt kell eldöntenie, hogy hová utazzanak az ünnepekre.

IKREK (V. 21.–VI. 21.)

– Tevékenyen indul a hónap, de lustán ér véget. Kifáradt. Az ünnepekkel kapcsolatban kicsit ésszerűtlen döntéseket hozott, amit még idejében korigálni tud. A pénz diktál, nem Ön!

RÁK (VI. 22.–VII. 22.)

– A hónap során nagyon pontosan fogja tudni, hogy mit kell tennie annak érdekében, hogy ne legyen nagyobb galiba a munkahelyén. A szerelmi élete csodálatosan aktív lesz és

erotikusan izgalmas. Szép ünnepek elé néz, bár mintha kevesebben ülnék körül az asztalt, mint tavaly. Talán külföldön van valaki a családból...

OROSZLÁN (VII. 23.–VIII. 23.)

– Egy jól informált ismerőse segítségével sikerül elkerülnie egy veszélyes, kínos helyzetet, ami partnerére is rossz fényt vetett volna. Ne dőljön be máskor a hivatalos papíroknak sem! Tudja, hogy itt a karácsony? Ön mindig a végén kapkod...

SZÜZ (VIII. 24.–IX. 23.)

– Az ünnepek után nagyon fontos fejlemények várhatóak karrierjével kapcsolatban. Bőven lesz pénze, kerülje a spekulációkat! A szerelemben kielégítetlennek érzi magát, és unja az ünnepeket!

MÉRLEG (IX. 24.–X. 23.)

– Szerelmi életét féltékenység zavarja meg. Legyen óvatos, hogy mit mond a kedvesének, mert nagyon érzékeny most, és úgy érzi, hogy Ön megcsalta! Békítse meg!

SKORPIÓ (X. 24.–XI. 22.)

– Ez a karácsony jobb lesz, mint az előző. Ön a szerelmi életére koncentrál. A lényeg az, hogy ne akarjon soha olyat, amit a partnere nem akar, pedig Ön éppen olyasmire vágyik, amit ő nem akar... Pech!

NYILAS (XI. 23.–XII. 21.)

– Sok meghívást kap decem-

berben, alig tud választani a lehetőségek közül. Önt megszépíti a hideg idő, tudta? Olyan erős erotikus kisugárzást ad Önnek, hogy lábai előtt hever mindenki! Csodálatos hónap elé nézz. Ne zárkózzon be a lakásba! Tündököljön társaságban...

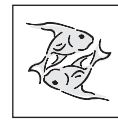
BAK (XII. 22.–I. 20.)

– Úgy tűnik, örököl egy ingatlant, és megoldódnak pénzügyi nehézségei, fellélegezhet! Rövid utazás lehetséges, ami lehet üzleti, családi, tanulmányi, sőt szerelmi érdekeltségű is. A decembert mindenesetre siker koronázza! Esküvő vagy eljegyzés is várható a családban. Ne költson túl sok pénzt ételre-italra.

VÍZÖNTŐ (I. 21.–II. 19.)

– Nagyon hasznos hónapja lesz, ötleteit díjazni fogják a családjában! A régóta várt harmónia Önre talál, de sajnos nem tart sokáig! Decemberben egészen új felfogásban látja a jövőt...

HALAK (II. 20.–III. 20.)

– Ön nem igazán szereti azokat, akikkel együtt kell dolgoznia, de ellenszenvét magában tartja. Az érzelmei persze gyorsan megváltozhatnak bizonyos személyek iránt, de ezt még magának is nehezen vallja be! Barátai épp olyan sűrűn változhatnak, mint politikai nézetei, de ezt is igyekszik titokban tartani. A karácsonya olyan lesz, mint amilyen az egész éve volt... Láthatja! Csak önmagunkat okolhatjuk azért, ami velünk történik, nem másokat!

Az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány kiadásában megjelent alábbi kötetek szerkesztőségünk címén megrendelhetőek! (Szolnok, Pf.: 77 5001)

Szécsi Magda: *Fekete fények* 1300,- Ft

Farkas Kálmán: *Mosoly és párbeszéd* 500,- Ft

Farkas Kálmán: *Ember a viharban* 1500,- Ft

Bokszi és Tulpica: *Cigány népmesék* 1500,- Ft

ÚJ KÖTET: Farkas Kálmán: *Elsorvasztott mozgalom* 1600,- Ft

Kérem segítsenek!

Tisztelt Főszerkesztő Asszony!

Végső elkeseredésemben írok Önnek. 2001-ben kezdtem el a férjemmel együtt építkezni, amihez államilag támogatott hitelt vettünk igénybe és 3 gyermekünk után a szocpolt. A házat el kezdtük építeni és szépen is haladt, de 2003-ban a férjem elhagyott bennünket. A lakást nem tudtam befejezni, mert a pénz elfogyott. A szüleim a saját házukra jelzáloghitelt vettek fel, hogy be tudjam fejezni a miénket. A férjem, amióta elhagyott bennünket egyszer sem látogatta meg a családját, a gyerekeit. A válásunk jelenleg zajlik. A férjem minimálbért jelentett be a bíróságon, így nagyon kevés tartás díjat fogok kapni, amit jelenleg még nem is kapok, mert még nincs róla bírósági végzés. A gyerekeimet (ötöt) és magamat a családi pótlékból és az önkormányzattól kapott segélyből kell eltartanom. A felvett kölcsönt törlesztenem kell, mert ha nem, a kezesektől vonják le és azt nem akarom. Dolgozni nem tudok elmenni, így kilátástalan a helyzetünk.

Bármilyen segítséget elfogadunk. Kérem, segítsenek!

Tisztelettel: Szalai Tiborné (A cím a szerkesztőségben.)

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot

..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

.....

Előfizetési díj
egy évre: 2160,- Ft,
fél évre: 1080,- Ft,
negyedévre: 540,- Ft

A megrendelőlapot és az előfizetési díját a szerkesztőség címére kérjük eljuttatni:

5001 Szolnok, Pf.: 77
Telefon:
(06) 56/513-952, 513-953, 513-954

Előfizethető rózsaszínű postai utalványon.

Felkészítő jogosítvány megszerzésére

Az autóvezetői ismeretek ma már éppen úgy nélkülözhetetlenek, mint az írni, olvasni tudás. Ezt ismerte fel a Szolnoki Cigány Kisebbségi Önkormányzat, amikor úgy döntött, a jogosítvány megszerzésére felkészítőt szervez cigány és nemcigány jelentkezőknek. Az új program elindításához a közelmúlt jogszabályi változásai adták az ötletet. Július elsejével lépett életbe ugyanis az a rendelet-módosítás, melynek értelmében nem kell az általános iskolai bizonyítványt felmutatni ahhoz, hogy valaki beiratkozhasson autóvezetői tanfolyamra.

A Szolnoki Cigány Kisebbségi Önkormányzat az alábbi telefonszámokon várja a jelentkezőket a tanfolyamra:

Balogh László: 06-56-411-205, 06-30-590-5569

Jelentkezni folyamatosan lehet.